

Studiu analitic privind participarea femeilor și bărbaților în activitatea de antreprenoriat

RODICA NICOARA (autor)
Chișinău 2020

Obiectivele studiului

- Elaborarea unei analize cuprinzătoare, bazată pe date, privind participarea, rolul și performanța femeilor și bărbaților în activitatea antreprenorială și identificarea factorilor și cauzelor care stimulează sau împiedică dezvoltarea antreprenoriatului feminin în Republica Moldova.
- Acoperirea necesităților de date statistice privind activitatea de antreprenoriat prin prisma egalității de gen (ultima cercetare de acest gen a fost efectuată în anul 2009).

Sursele de date

---

1. "Cercetarea statistică privind participarea femeilor și bărbaților în activitatea de antreprenariat", realizată de BNS;
2. Alte surse oficiale statistice: "Raportul privind situațiile financiare ale întreprinderilor", cercetarea statistică "Câștigurile salariale și costul forței de muncă" M3
3. Banca de date online a BNS
4. Materiale, rezultatele proiectelor și publicațiilor referitoare la analiza problemelor legate de gen în sfera antreprenoriatului din Republica Moldova

Structura studiului

- **CAPITOLUL I: Caracteristicile socio-demografice ale antreprenorilor**
- **CAPITOLUL II: INIȚIEREA AFACERII**
- **CAPITOLUL III: ACTIVITATEA DE AFACERI**
- **CAPITOLUL IV: MUNCA**
- **CAPITOLUL V: DEZVOLTAREA AFACERILOR**
- **CAPITOLUL VI: MEDIUL DE AFACERI**

Definiții antreprenoriat

- **Definiția conform metodologiei studiului:**

Antreprenorii sunt considerați proprietarii, coproprietarii de întreprinderi, cât și conducătorii/managerii de vârf ai întreprinderii (inclusiv cei angajați)

- **Definiția antreprenoriatului conform OCDE:**

Antreprenorii sunt persoanele care dispun de control direct asupra activității unei întreprinderi, prin deținerea în proprietate a totalității sau unei părți semnificative din acțiunile afacerii

CAPITOLUL 1:

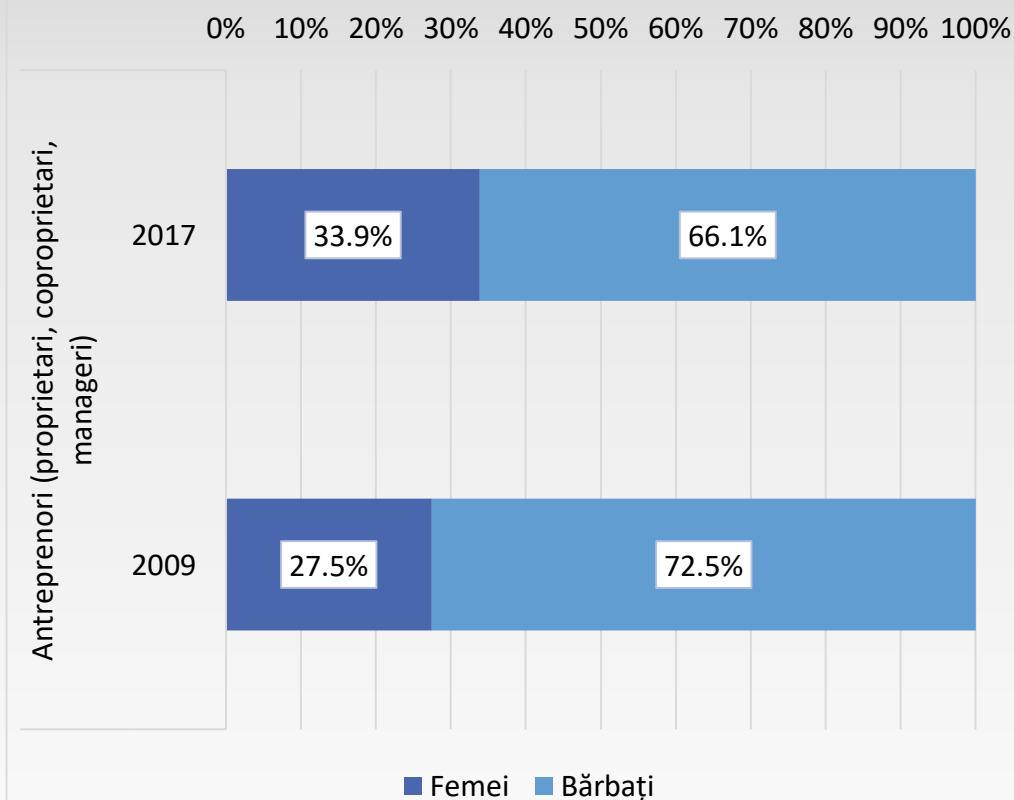
Caracteristicile
socio-demografice
ale antreprenorilor și
particularitățile întreprinderilor
din Republica Moldova

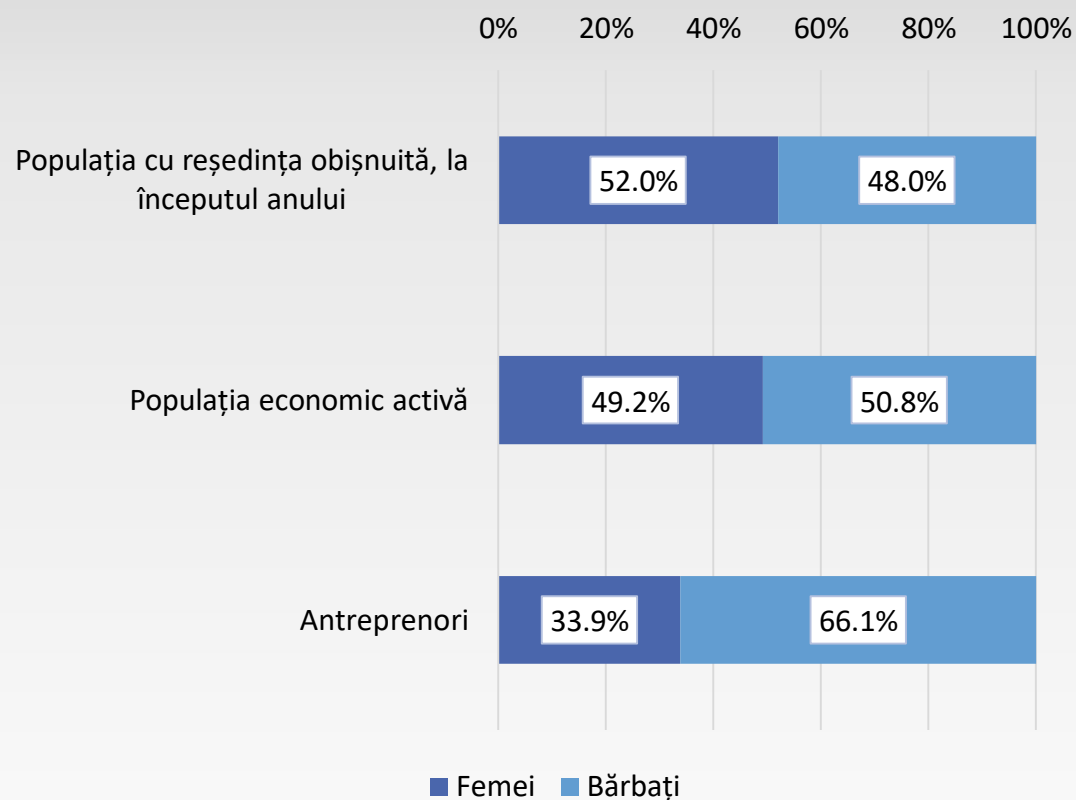
Prezența femeilor în antreprenoriat

Antreprenoriatul feminin este în extindere

Distribuția antreprenorilor pe sexe, 2009, 2017, %

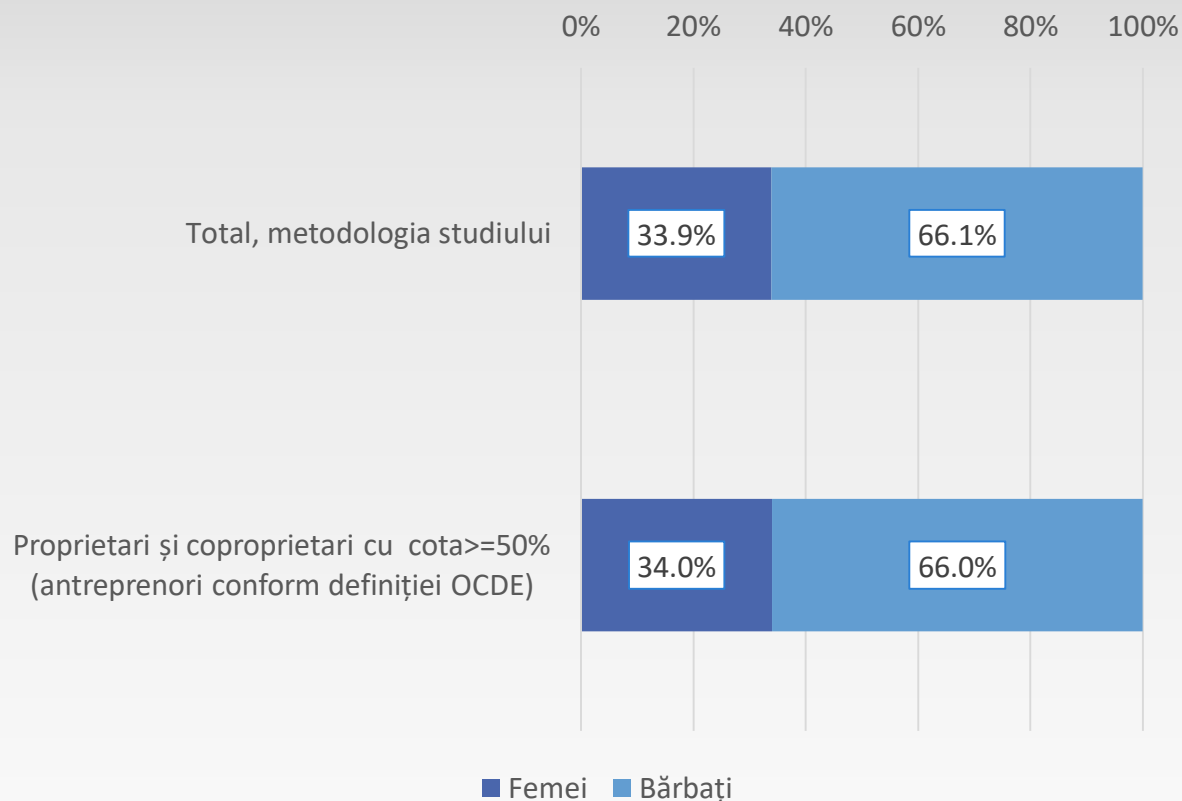
Femeile continua să reprezinte un potențial de creștere puțin utilizat

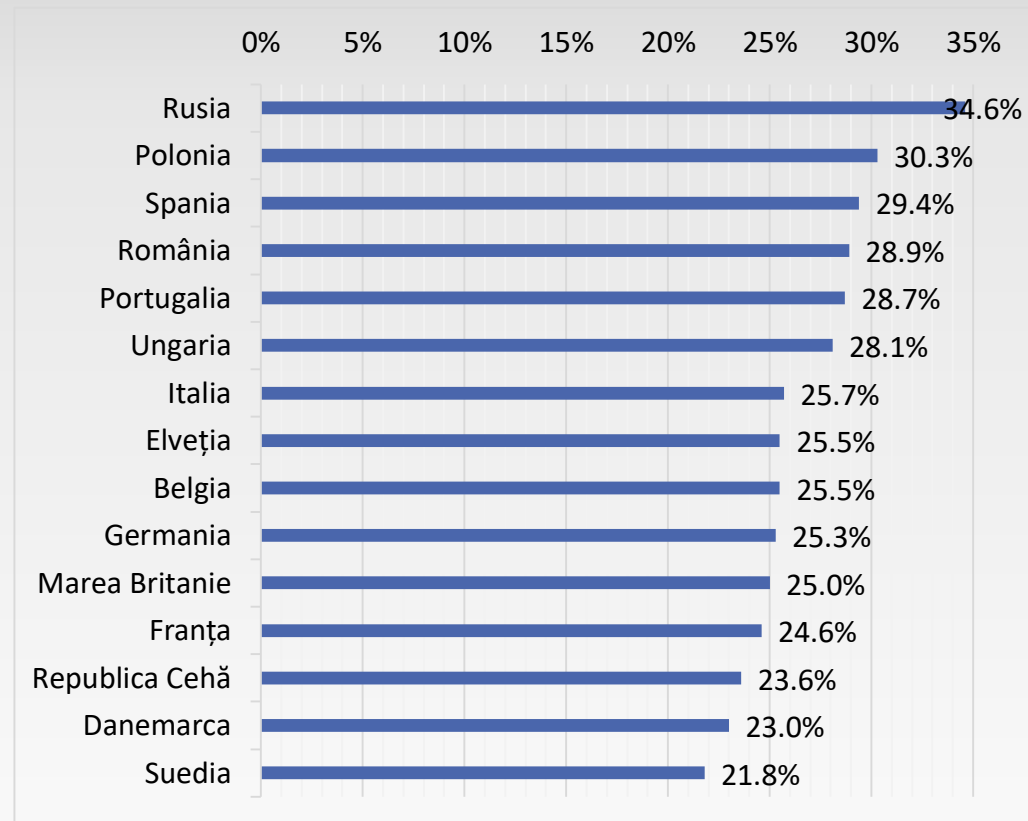
Distribuția populației rezidente, populației economic active și a antreprenorilor pe sexe, 2017, %

Comparabilitatea internațională

Republica Moldova se aliază la nivelul țărilor din regiune în ce privește dimensiunea antreprenoriatului feminin

Distribuția antreprenorilor pe sexe, 2009, 2017, %

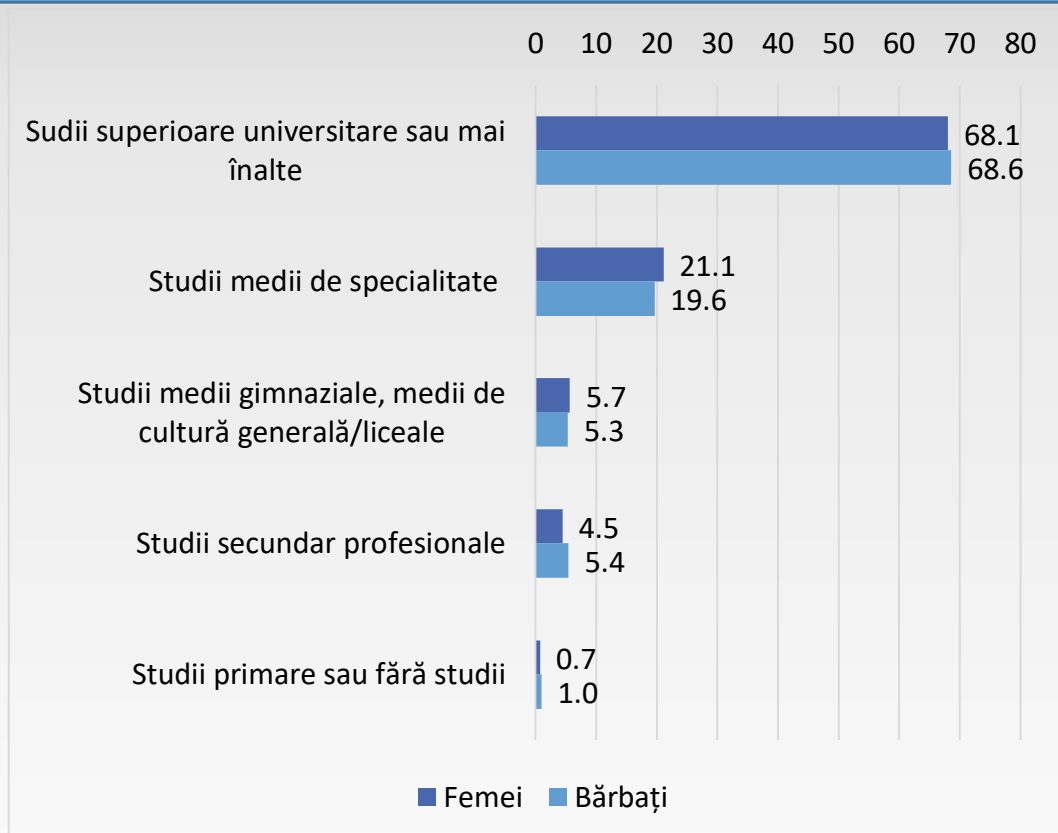

Ponderea femeilor proprietare de afaceri, 2018, %, Raportul "Mastercard Index of Women Entrepreneurs" (MIWE 2018)

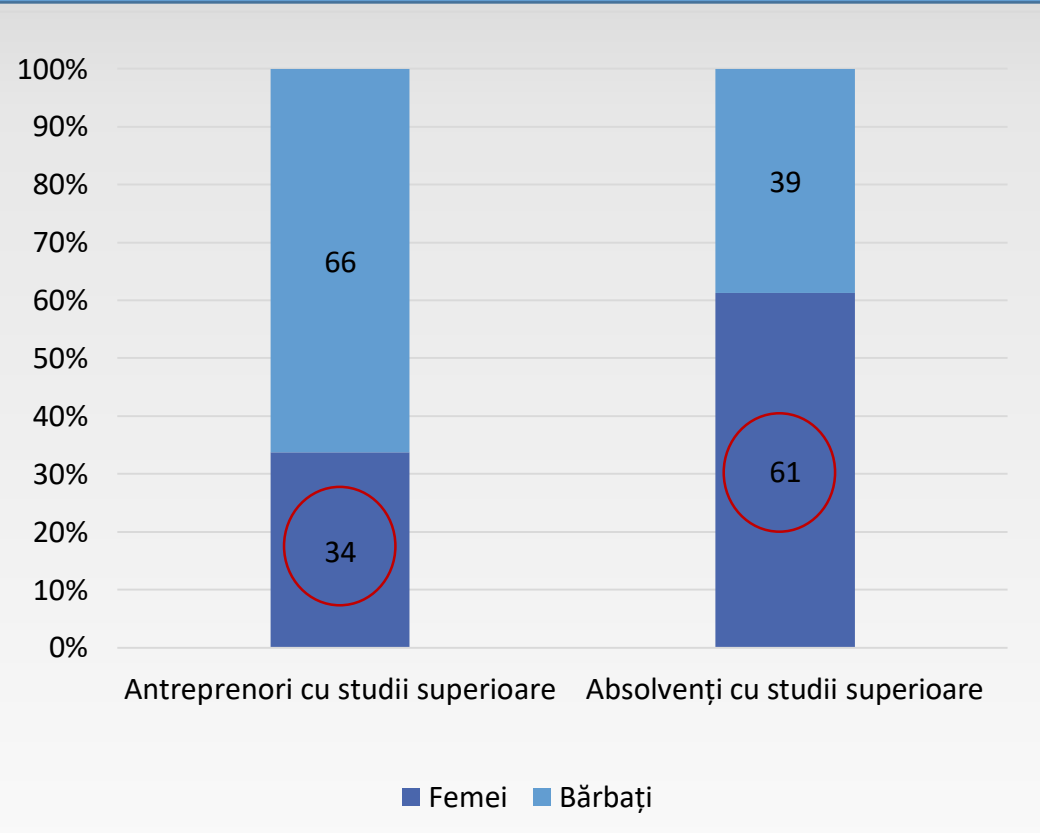

Studiile antreprenorilor

Majoritatea antreprenorilor dețin studii superioare universitare, însă participarea femeilor cu studii superioare la activitățile de antreprenoriat este redusă comparativ cu potențialul existent.

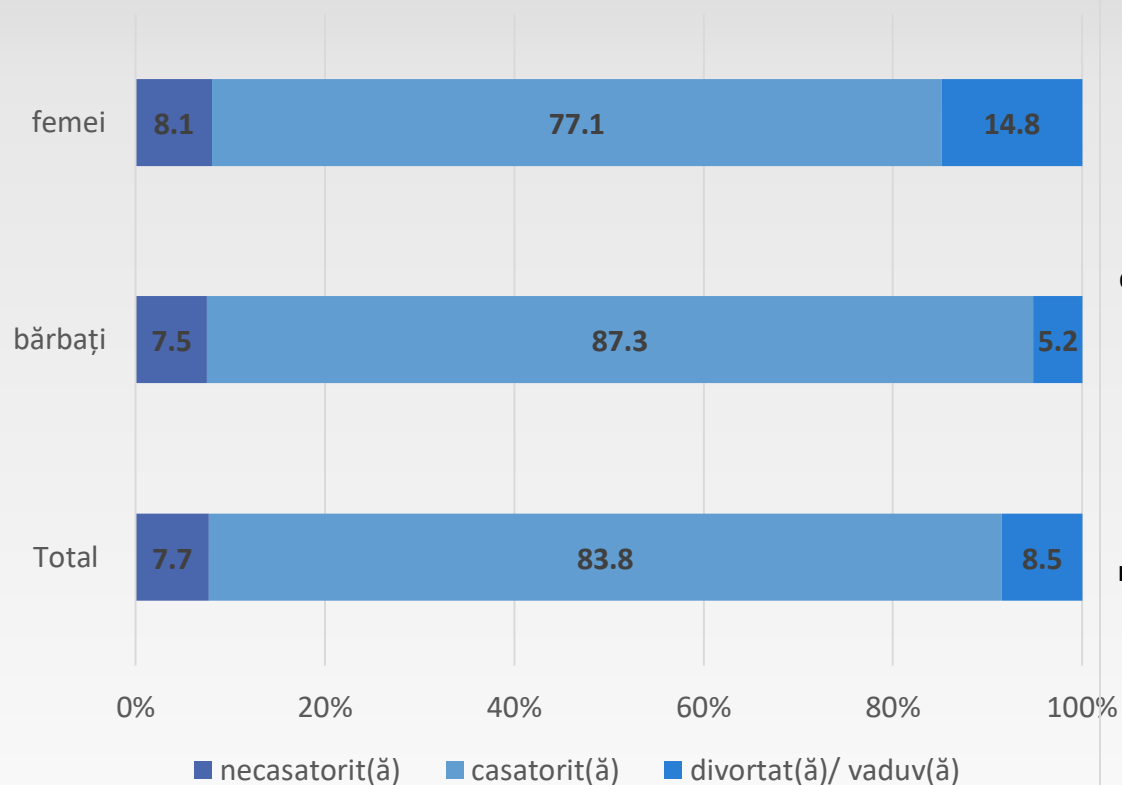
Nivelul de studii al antreprenorilor pe sexe, 2017, %

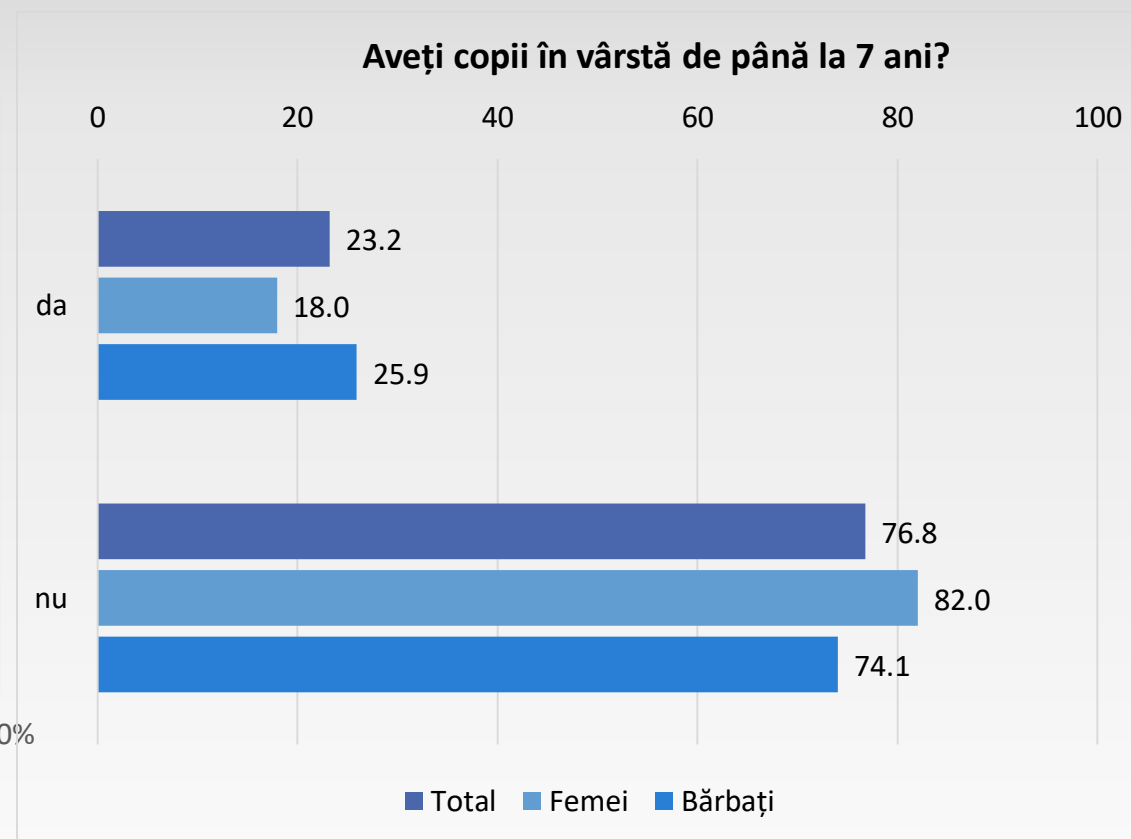
Participarea femeilor și bărbaților cu studii superioare la activitățile de antreprenoriat versus ponderea absolvenților cu studii superioare, 2017, %

Starea civilă

Femeilor de afaceri le este dificil să combine viața de familie cu cea profesională.

Distribuția antreprenorilor după starea civilă, sexe, %

Prezența copiilor cu vârsta de până la 7 ani în familiile antreprenorilor, 2017, %

CAPITOLUL 2:

Inițierea afacerii

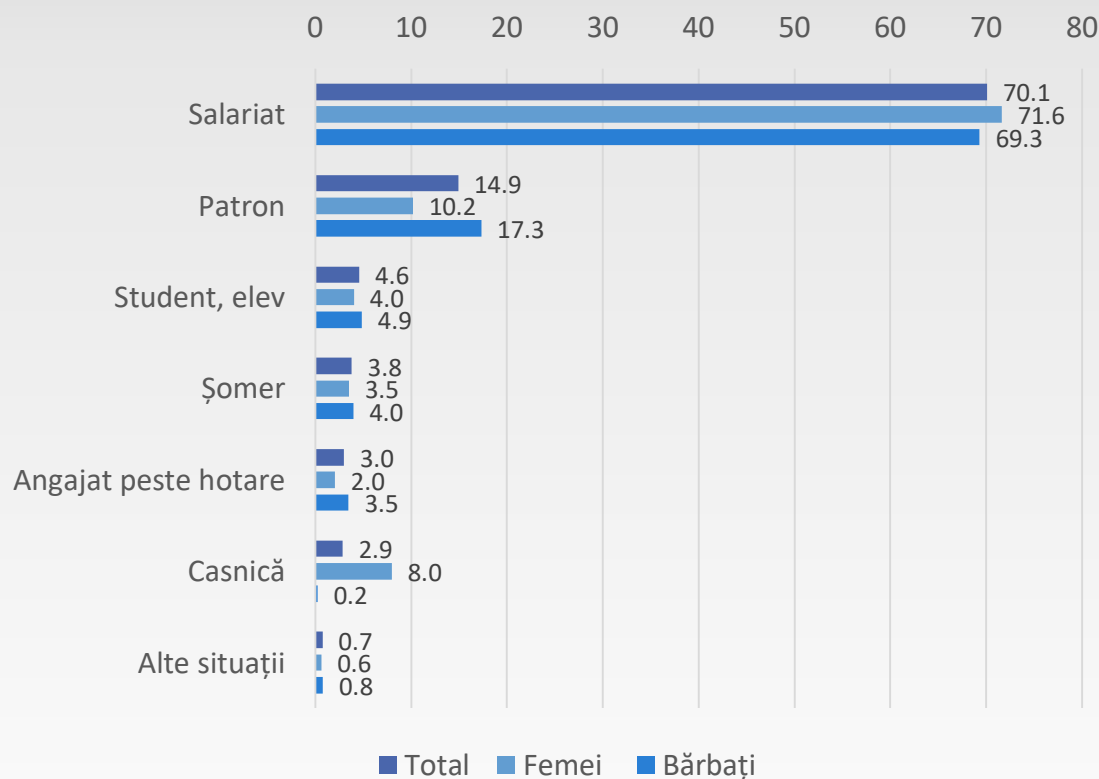

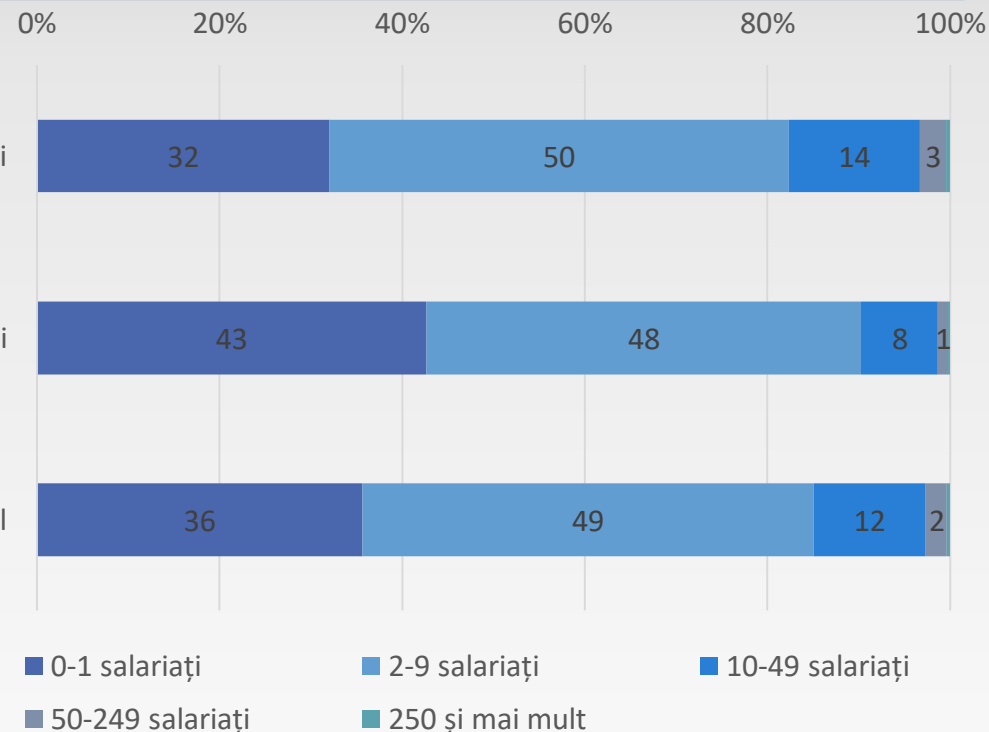
Statutul antreprenorului până la lansarea afacerii și mărimea întreprinderii

Antreprenoriatul a contribuit la integrarea în societate și economie a șomerilor, casnicilor, studenților și migranților

În lipsa unui capital inițial suficient, femeile mult mai frecvent decât bărbații inițiază micro-afaceri de 0-1 salariați

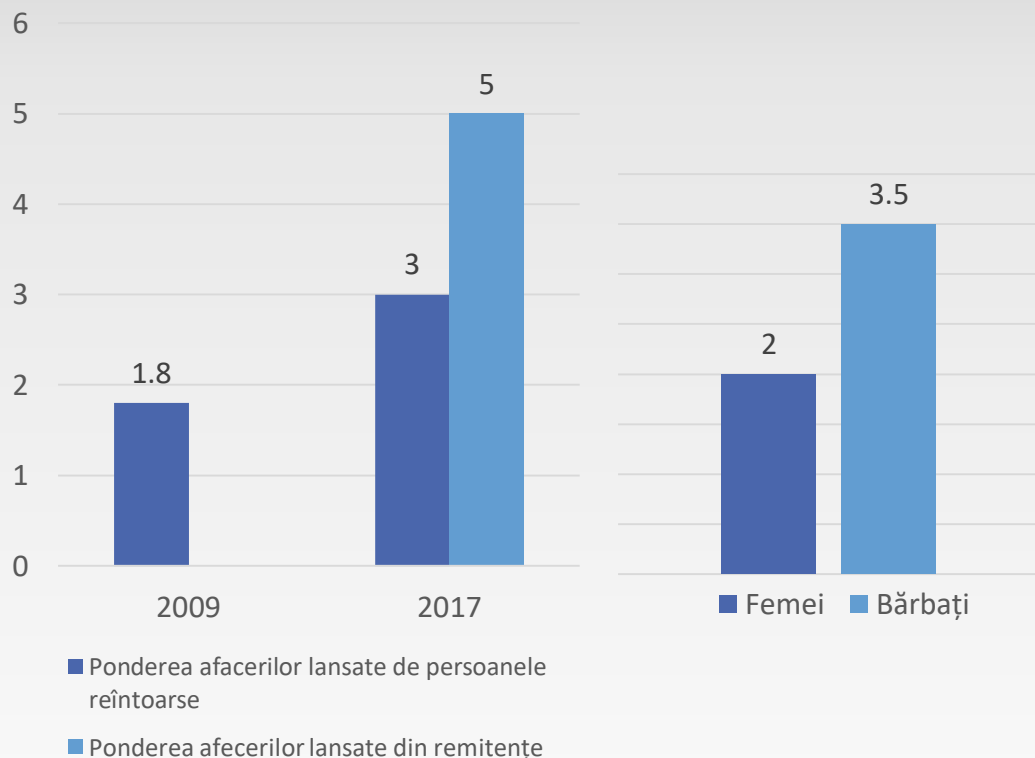
Distribuția antreprenorilor în dependență de activitatea lor până la preluarea/inițierea afacerii, pe sexe, 2017, %

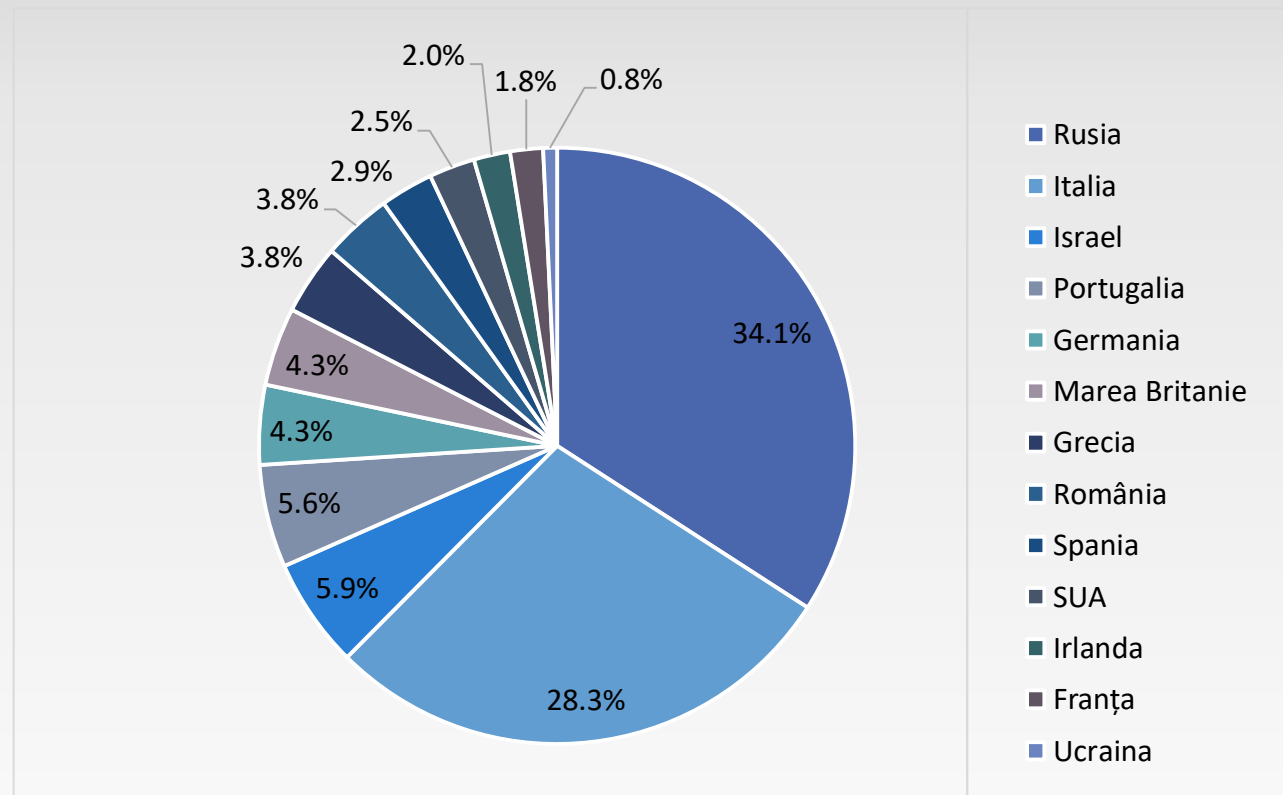
Distribuția antreprenorilor în dependență de activitatea lor până la preluarea/inițierea afacerii, pe sexe, 2017, %

Remitențele în afaceri

Ponderea afacerilor lansate de persoanele reîntoarse de peste hotare a crescut

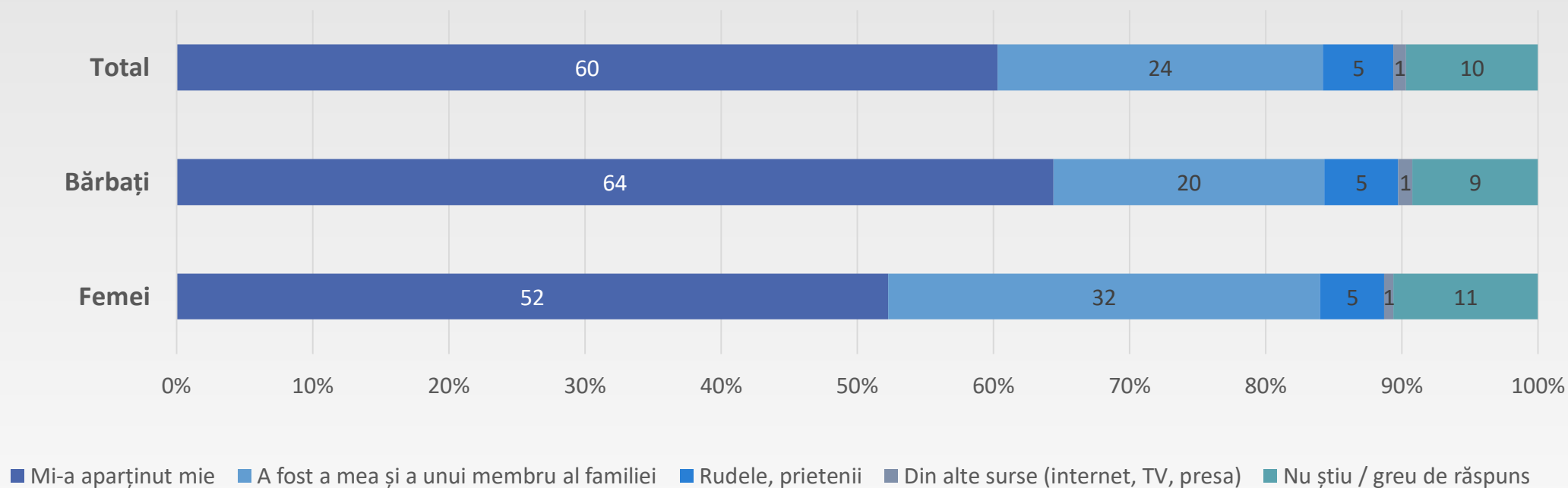
Ponderea afacerilor lansate din remitențe, %

Repartizarea antreprenorilor ce au inițiat o afacere după ce au revenit de peste hotare pe țări, 2017, %

Ideea afacerii

Femeile se lansează mai rar în afaceri din proprie inițiativă, iar motivația este un factor de bază de reușită în afaceri

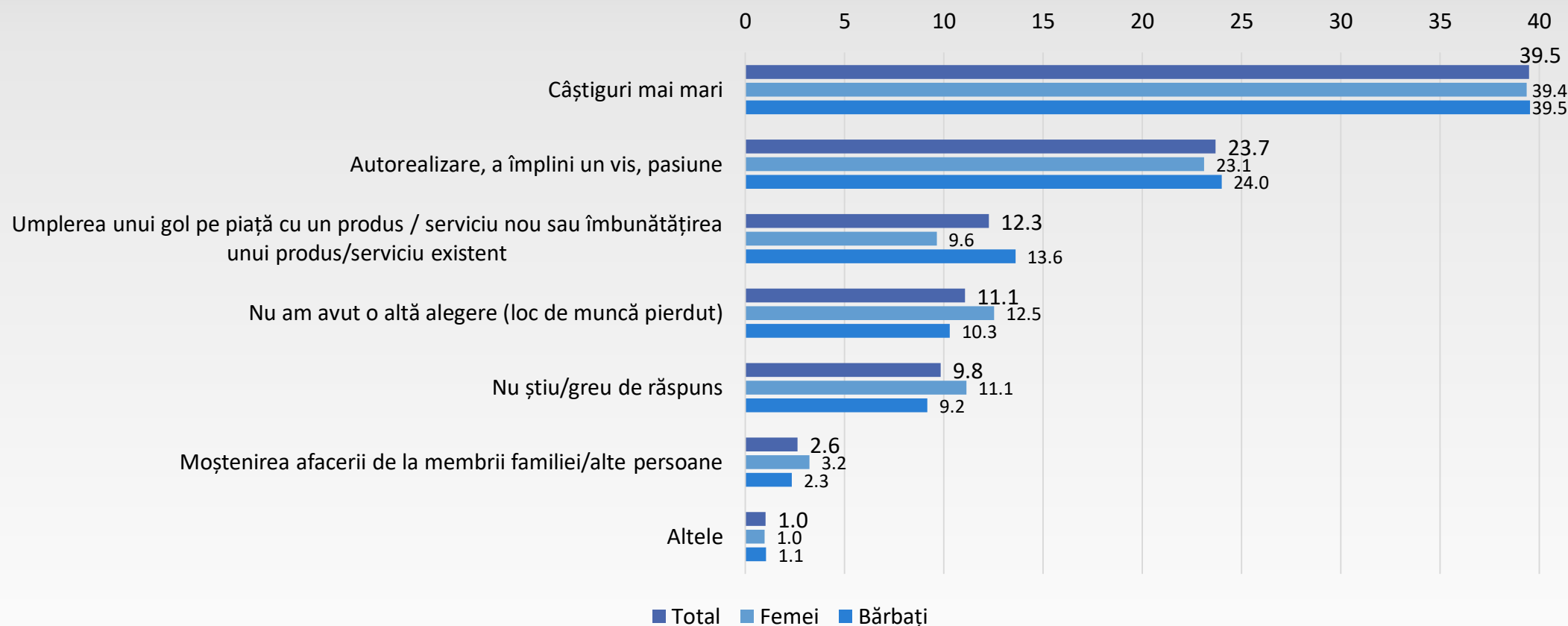

Distribuția antreprenorilor după sursa ideii de afaceri după sexul antreprenorului, %

Motivațiile pentru crearea afacerilor

Motivația este un factor de bază de reușită în afaceri

Care este principalul motiv pentru care ați creat/preluat această întreprindere/afacere?

Modalitățile de dobândire a afacerilor

Chiar de la etapa de dobândire a afacerii, femeile sunt mai dezavantajate decât bărbații

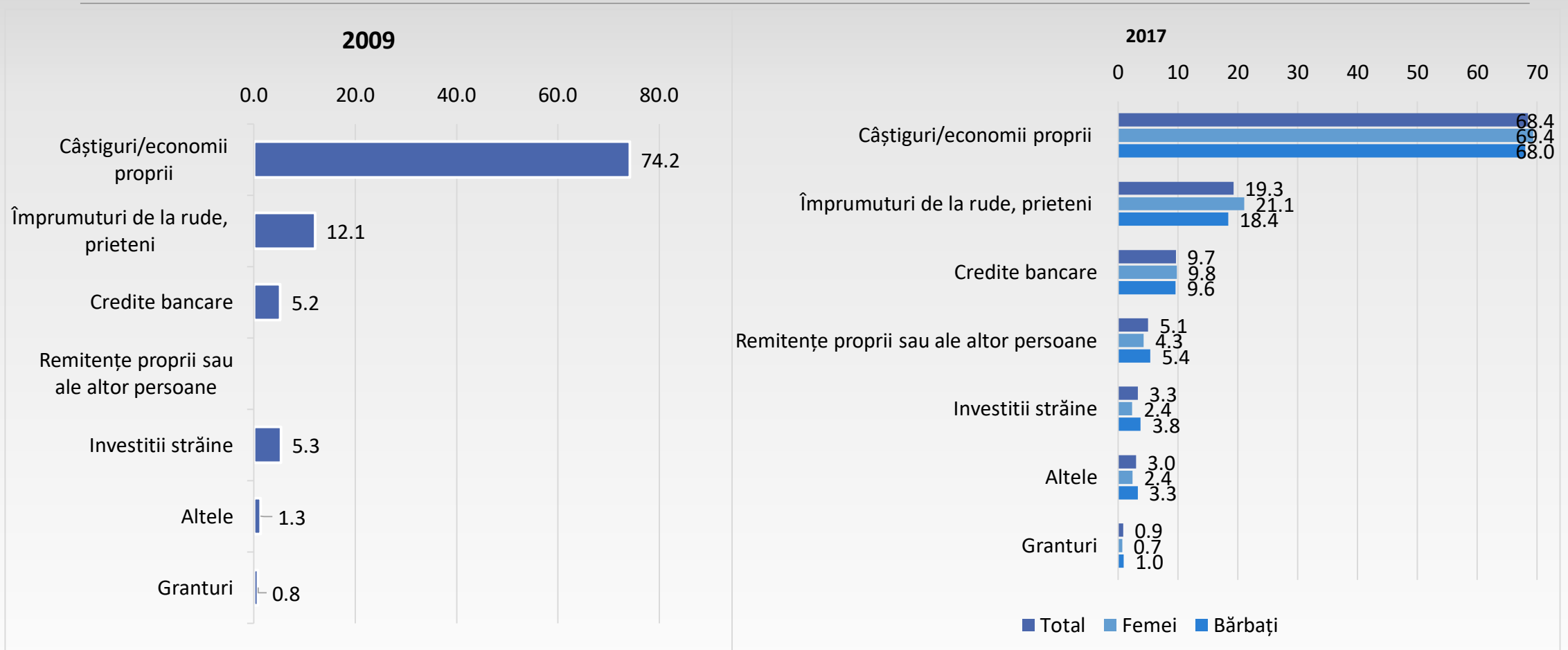
Modalitățile de creare a întreprinderilor, după sexul antreprenorului %

	2009			2017		
	Total	inclusiv:		Total	inclusiv:	
		Femei	Bărbați		Femei	Bărbați
Total	100	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Crearea unei noi afaceri	87	88	87	88	89	87
Cumpărare sau privatizare	3.9	4.2	3.8	8.8	8.5	8.9
Reorganizare	4.3	3.8	4.5	3.4	2.7	3.7
Alte	4.4	4.4	4.4	-	-	-

Sursele de finanțare a ideilor de afaceri

Resursele proprii reprezintă principala sursă de finanțare a capitalului inițial

CAPITOLUL 3:

Activitatea de afaceri

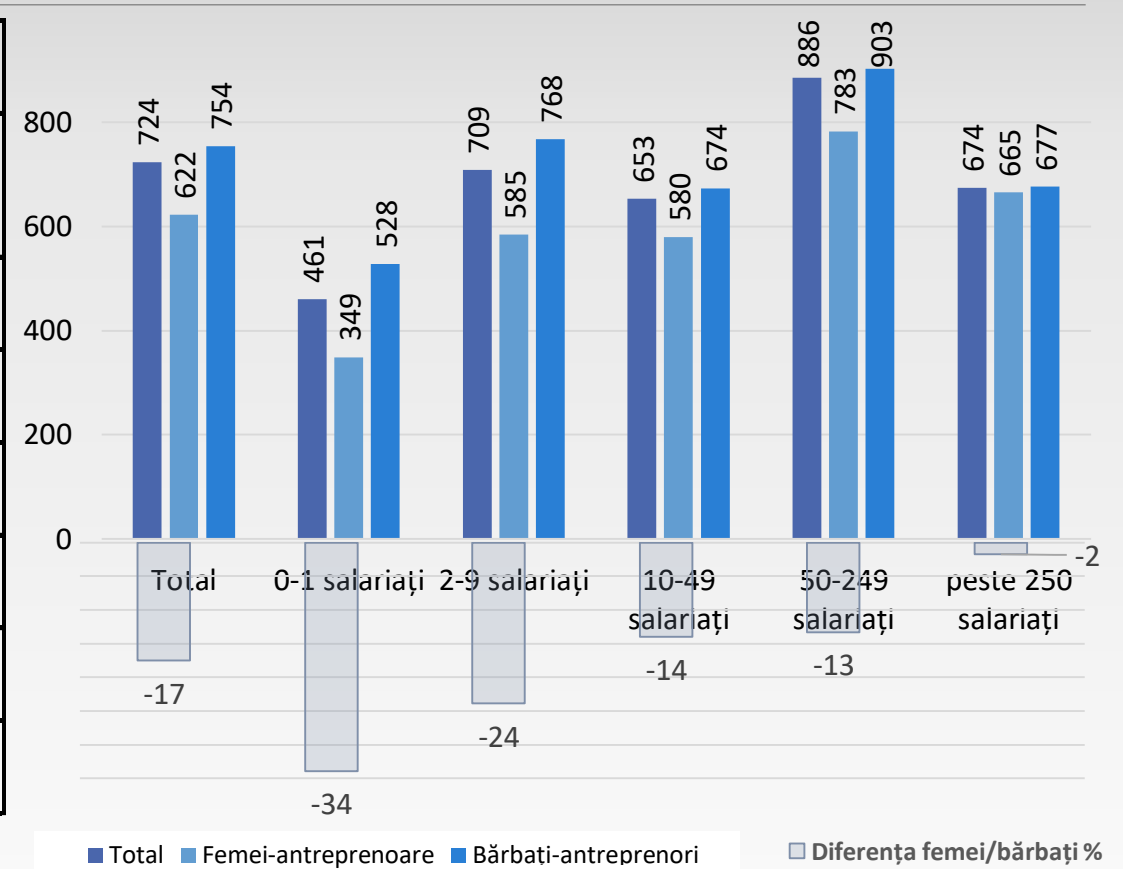

Situația economică și financiară

Companiile deținute de femei înregistrează rezultate economico-financiare mai scăzute

	Venituri din vânzări per întreprindere			
	Total, milioane lei	Femei, milioane lei	Bărbați, milioane lei	Femei/ Bărbați, %
Total	7.45	4.54	8.82	-48.6
0-1 salariați	0.46	0.35	0.53	-33.9
2-9 salariați	2.91	2.38	3.17	-25.0
10-49 salariați	12.81	11.02	13.34	-17.4
50-249 salariați	87.31	73.13	89.90	-18.7
peste 250 salariați	354.72	355.14	354.60	0.2

Veniturile din vânzări per întreprindere, după mărimea întreprinderii și sexul antreprenorului, 2017, %

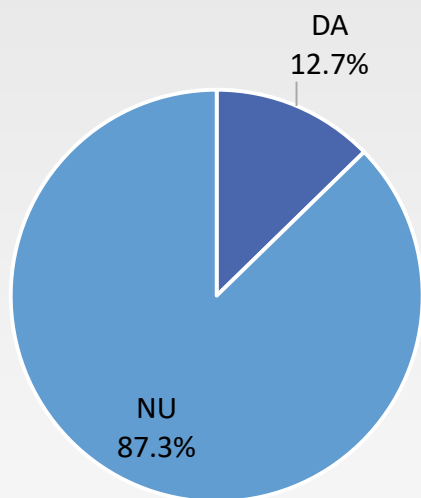
Volumul vânzărilor per angajat în întreprinderi, după sexul antreprenorului și mărimea întreprinderii, 2017, mii lei

Activitatea de export

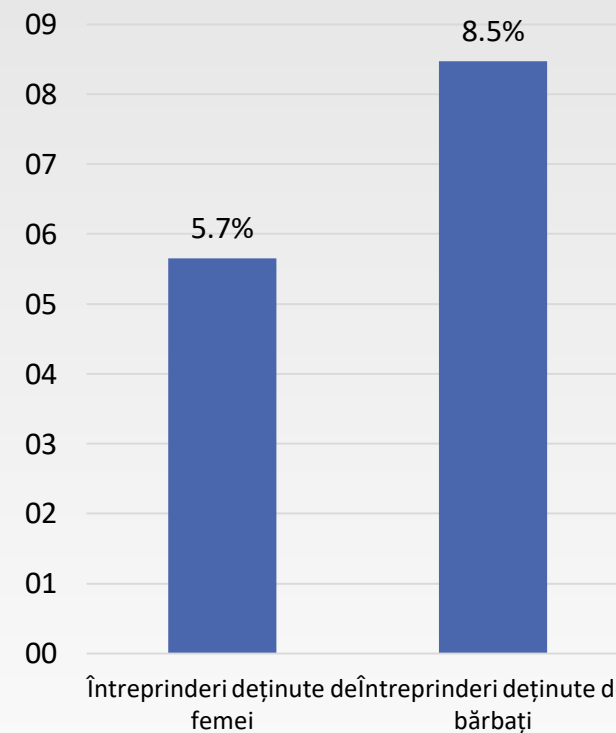
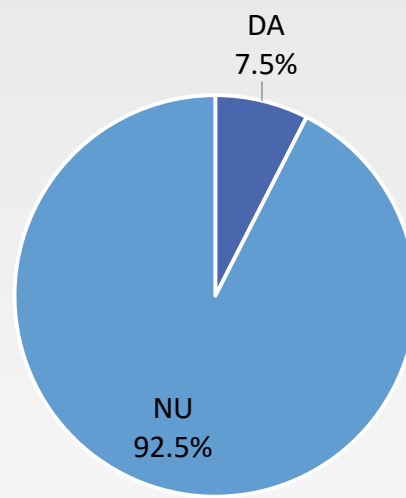
Cota întreprinderilor exportatoare din economia națională este nesemnificativă și în scădere, iar participarea întreprinderilor deținute de femei la activitatea de export este mai restrânsă

Întreprinderea/afacerea desfășoară activitate de export?

2009

2017

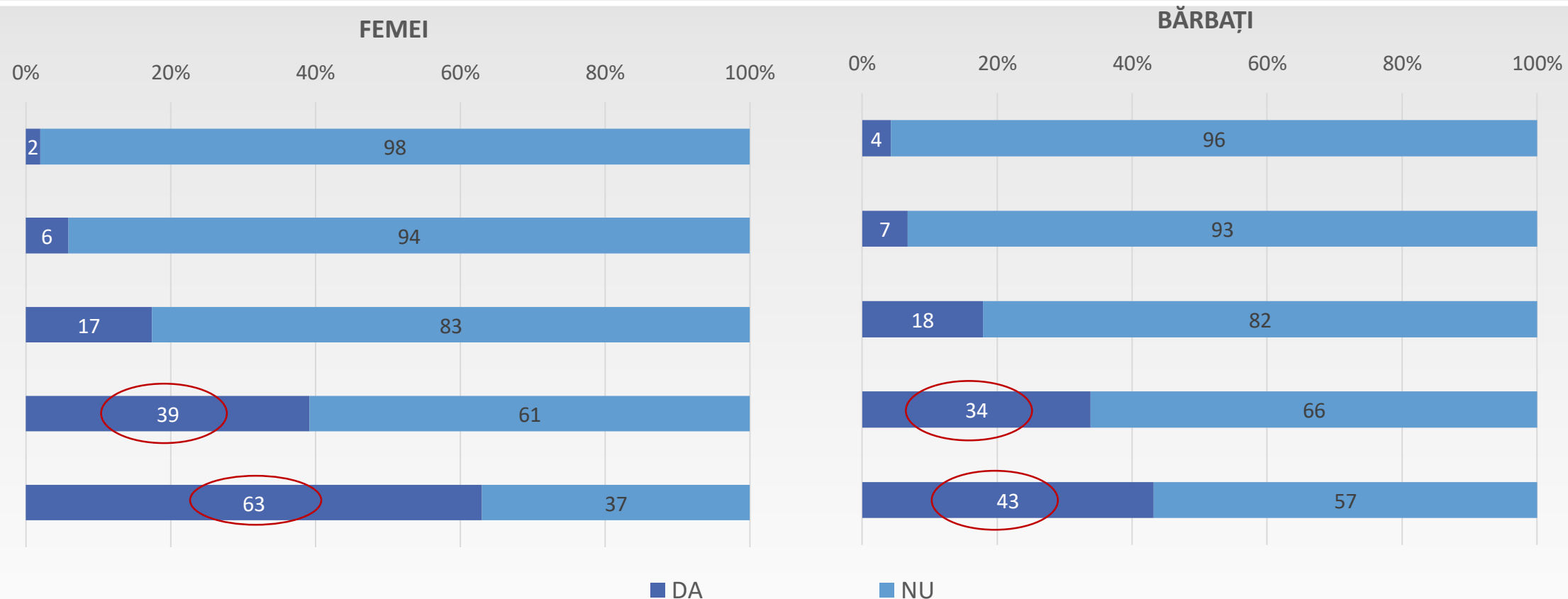

Ponderea întreprinderilor exportatoare după sexul antreprenorului, 2017, %

Activitatea de export

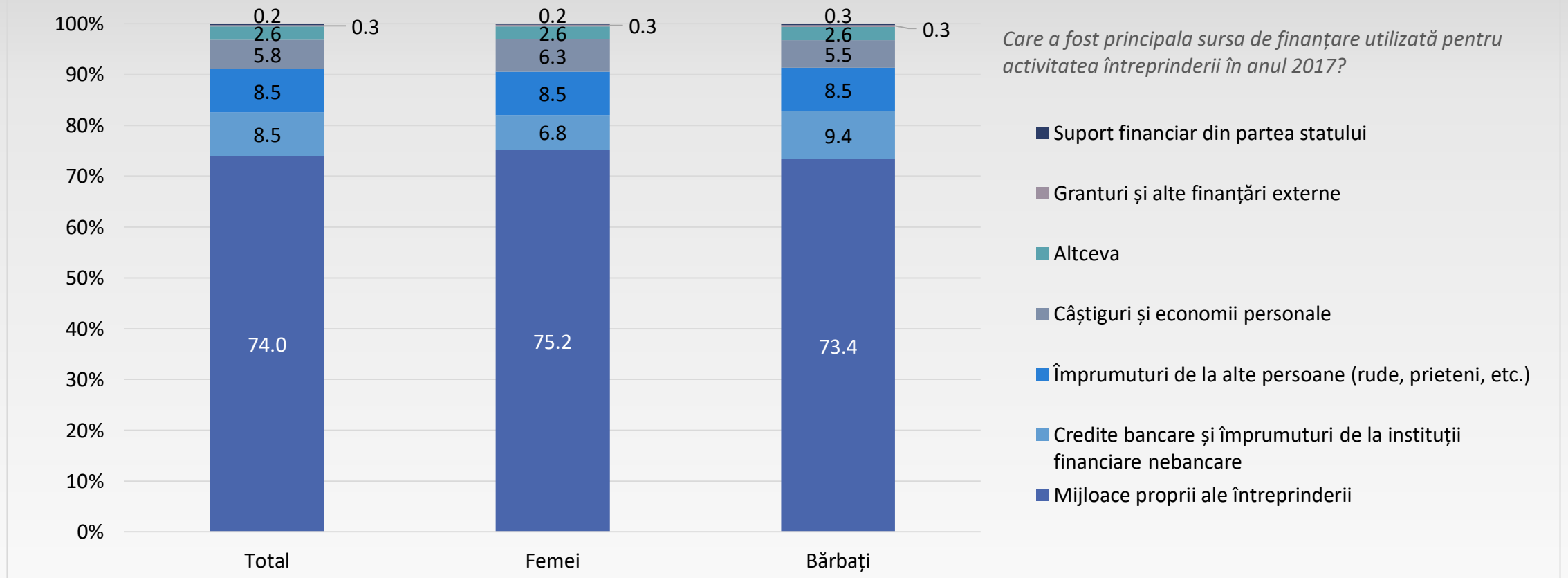
Companiile mijlocii și mari deținute de femei participă mai activ pe piețele externe decât cele deținute de bărbați.

Întreprinderea/afacerea desfășoară activitate de export?

Sursele de finanțare a activității de antreprenoriat

Mijloacele financiare proprii ale întreprinderii reprezintă sursa principală de finanțare a activității antreprenoriale, însă acestea de cele mai multe ori nu sunt suficiente pentru finanțarea necesităților întreprinderilor

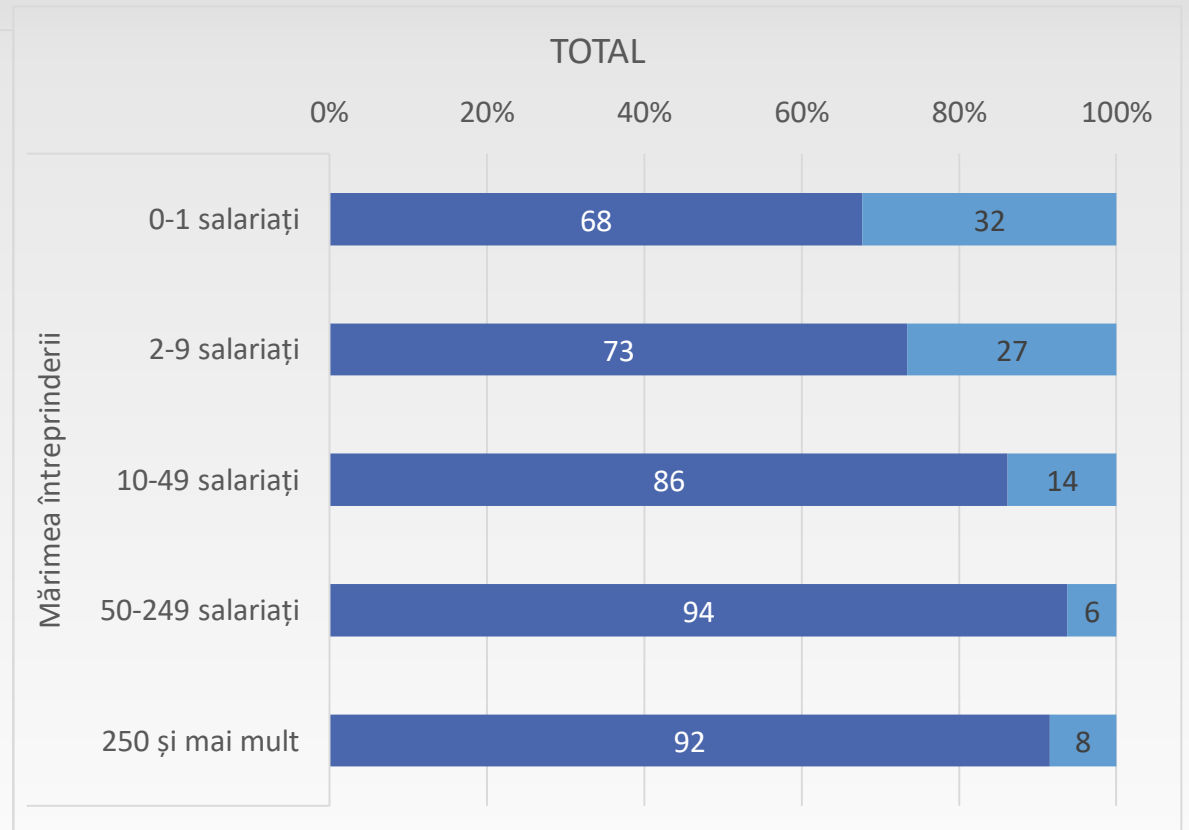
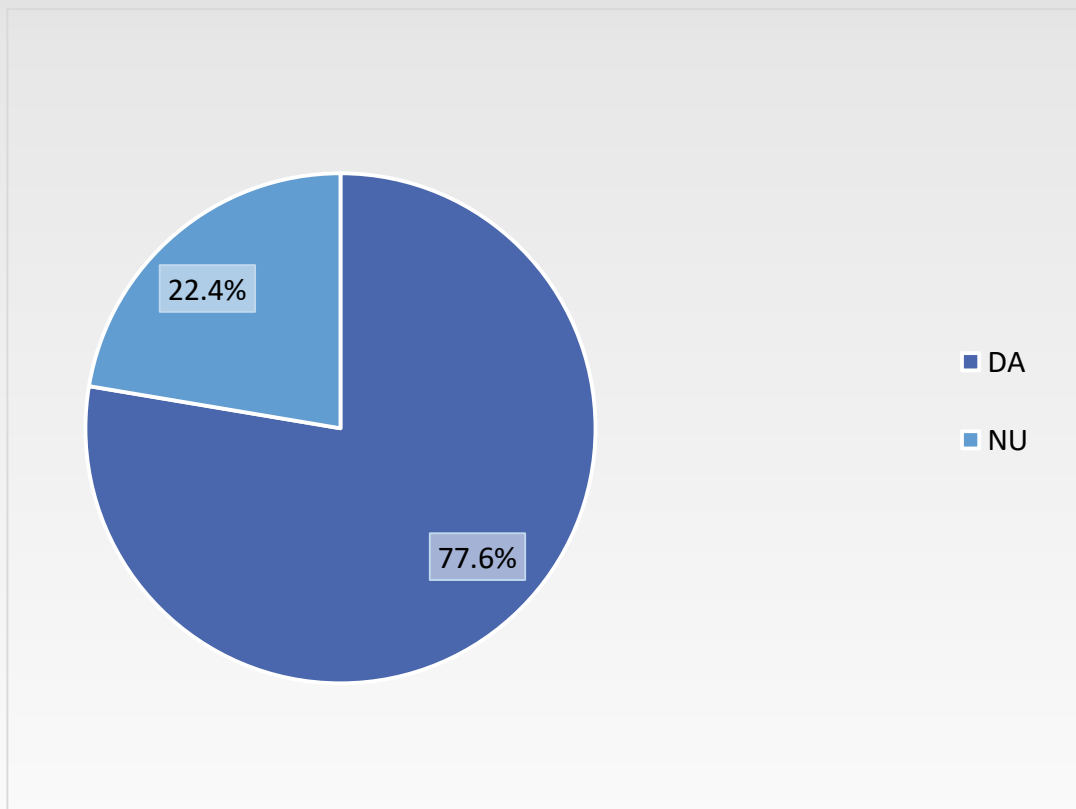

Sursele principale de finanțare a activității afacerilor, %

Sursele de finanțare a activității de antreprenoriat

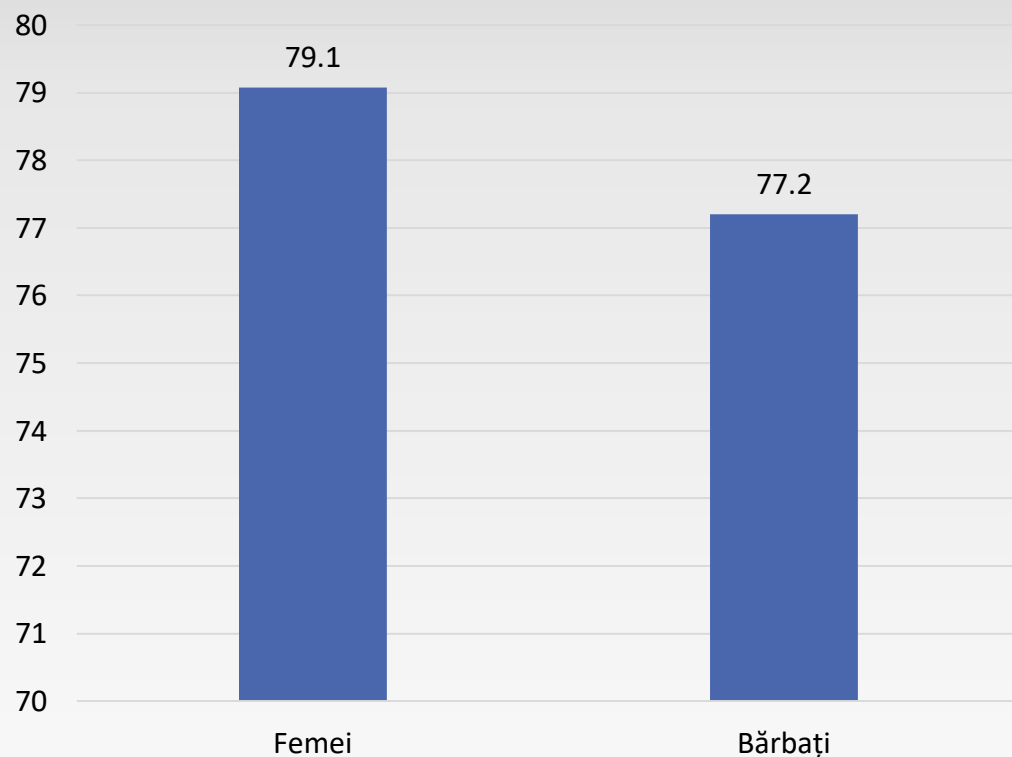
Majoritatea întreprinderilor din țară (78%) au contractate credite bancare

În prezent are întreprinderea/afacerea credit sau împrumut contractat de la vreo instituție financiară?

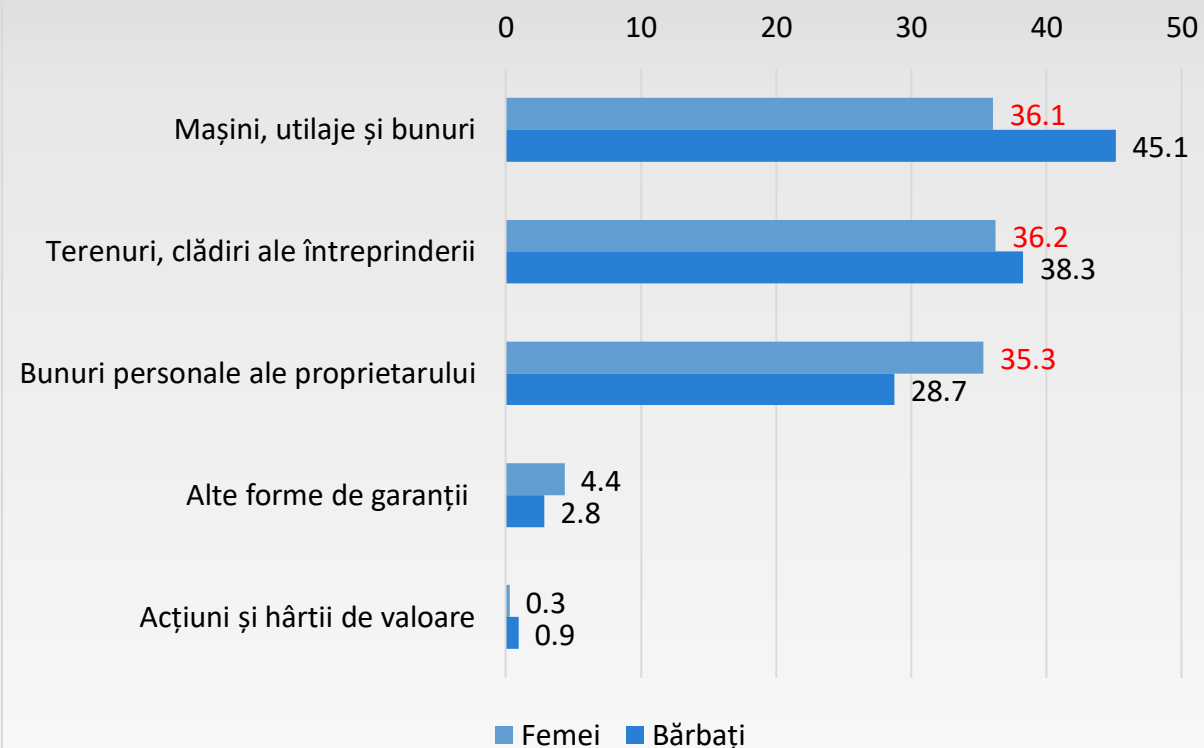

Accesul la credite

Întreprinderile deținute de femei resimt o insuficiență mai mare de resurse financiare, iar lipsa gajului reprezintă o problemă majoră

Ponderea întreprinderilor care aveau credite active în anul 2017, după sexul antreprenorului, %

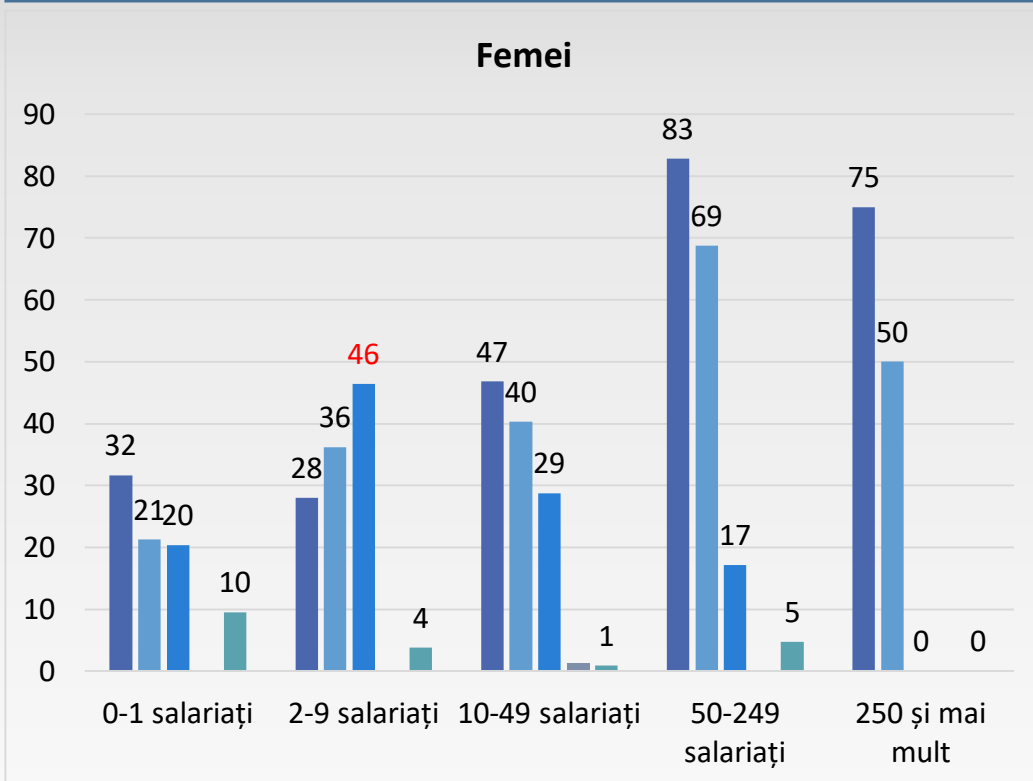

Tipurile de active oferite de întreprinderi în calitate de garanții instituțiilor financiare la acordarea creditelor, după sexul antreprenorului, 2017, %

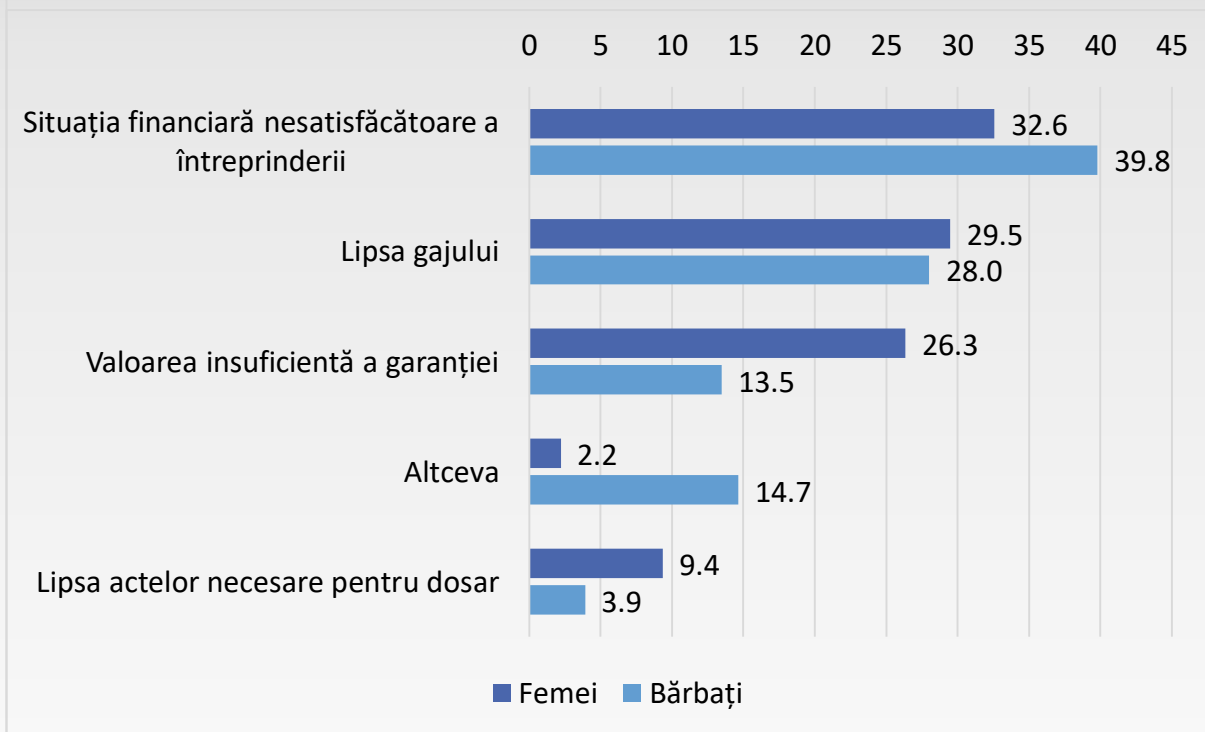

Accesul la credite

Întreprinderile deținute de femei resimt o insuficiență mai mare de resurse financiare, iar lipsa gajului reprezintă o problemă majoră

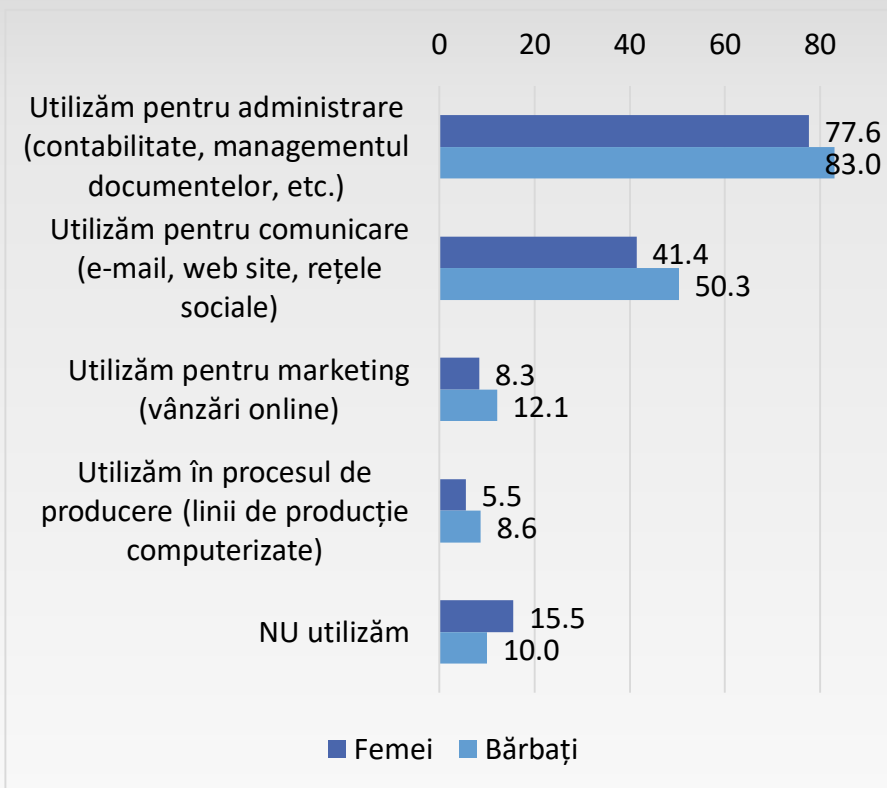
Tipurile de active oferite de întreprinderile deținute de femei în calitate de garanții instituțiilor financiare la acordarea creditelor, %

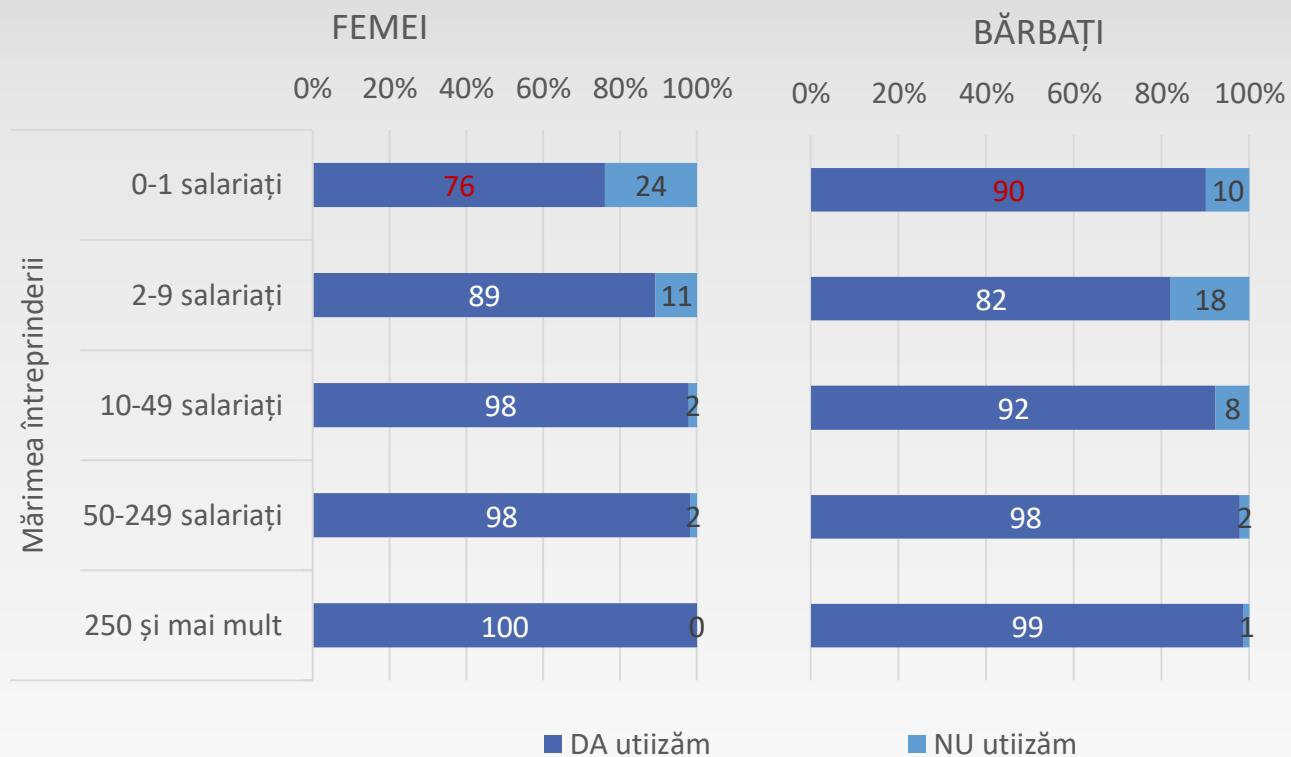
Principalele motive de refuz a cererilor de credite, după sexul antreprenorului, 2017, %

Utilizarea tehnologiei informațiilor

Cea mai mare parte din întreprinderile din țară (circa 88%) utilizează în activitate tehnologiile informaționale, totuși în întreprinderile deținute de femei acestea sunt mai puțin utilizate

Direcțiile de utilizare a TIC în activitatea întreprinderilor, după sexul antreprenorului, %

Utilizarea tehnologiilor informaționale în întreprinderi, după sexul antreprenorului, mărimea întreprinderii, %

CAPITOLUL 4:

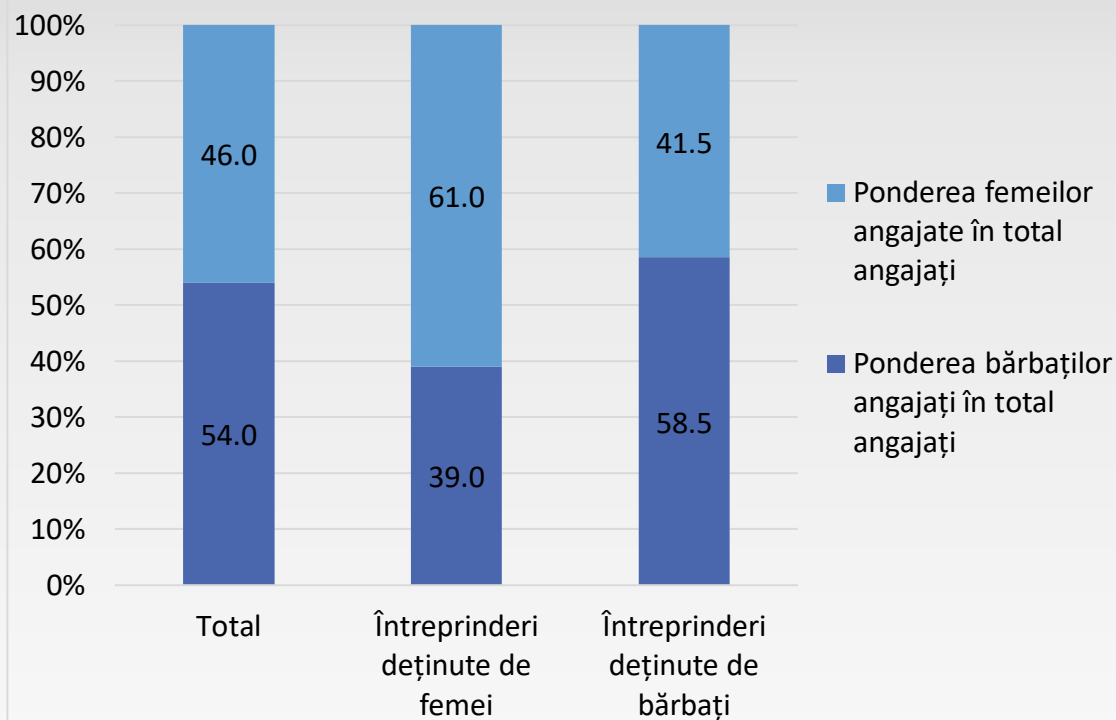
Forța de muncă și remunerarea

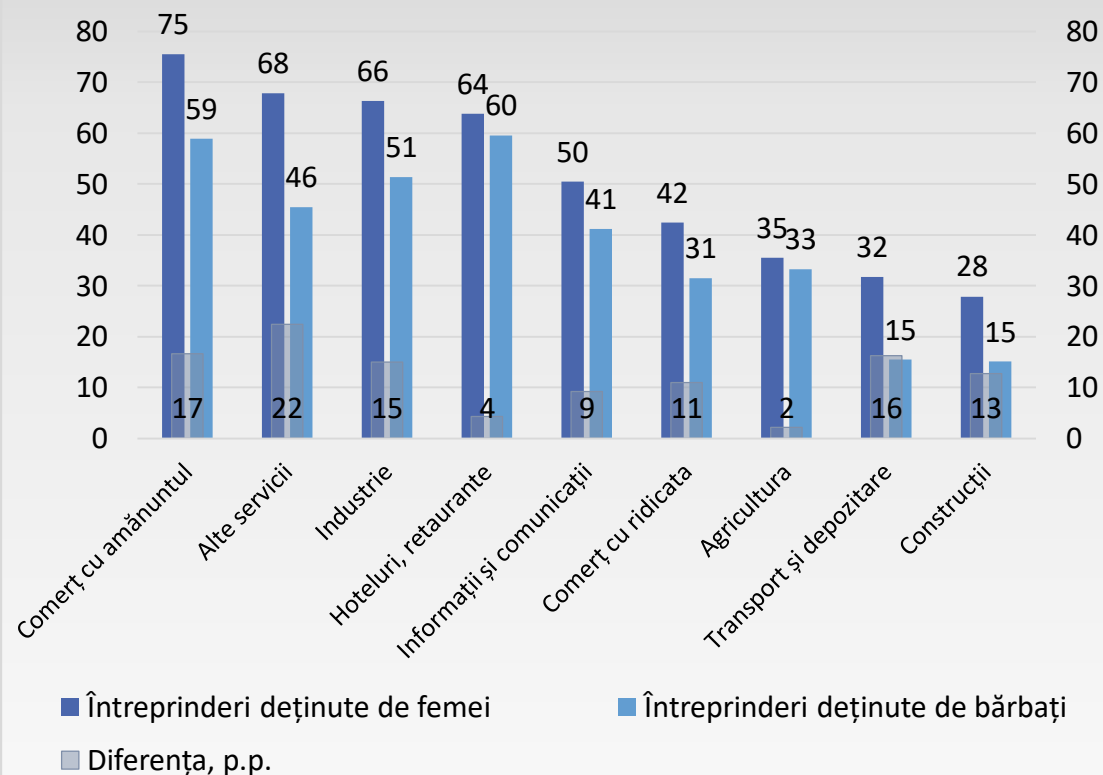

Salariații

Promovarea antreprenoriatului feminin ar putea contribui la diminuarea diferențelor de gen prezente pe piața muncii, inclusiv în sectoarele puternic masculinizate

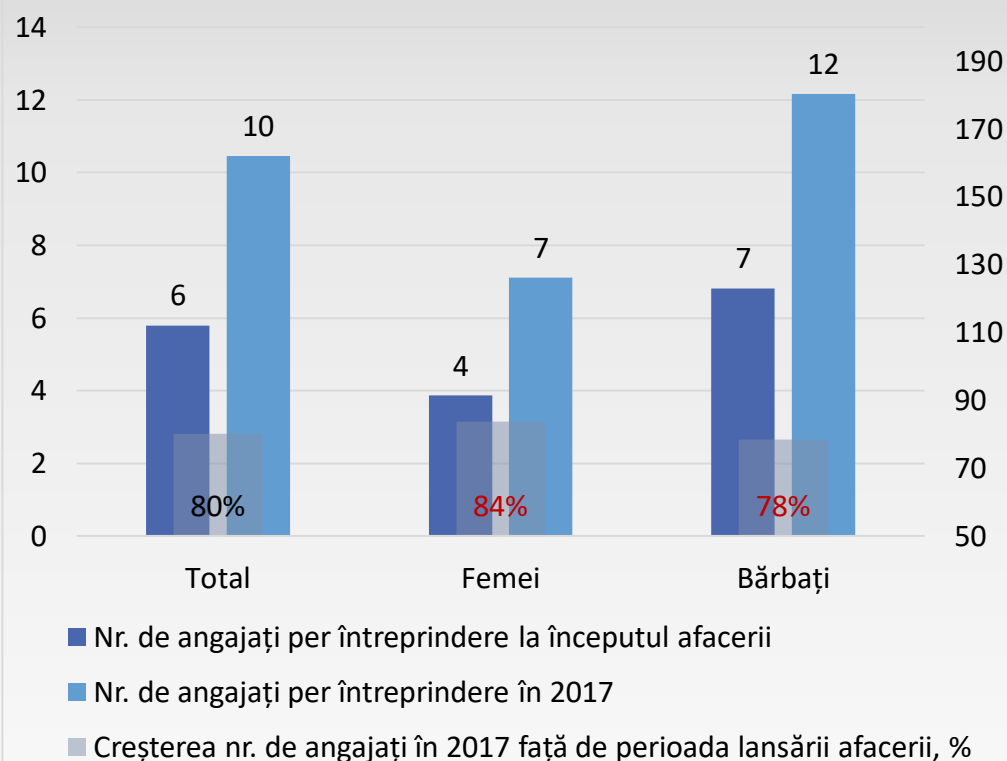
Repartizarea angajaților din întreprinderi pe sexe, după sexul antreprenorului, %

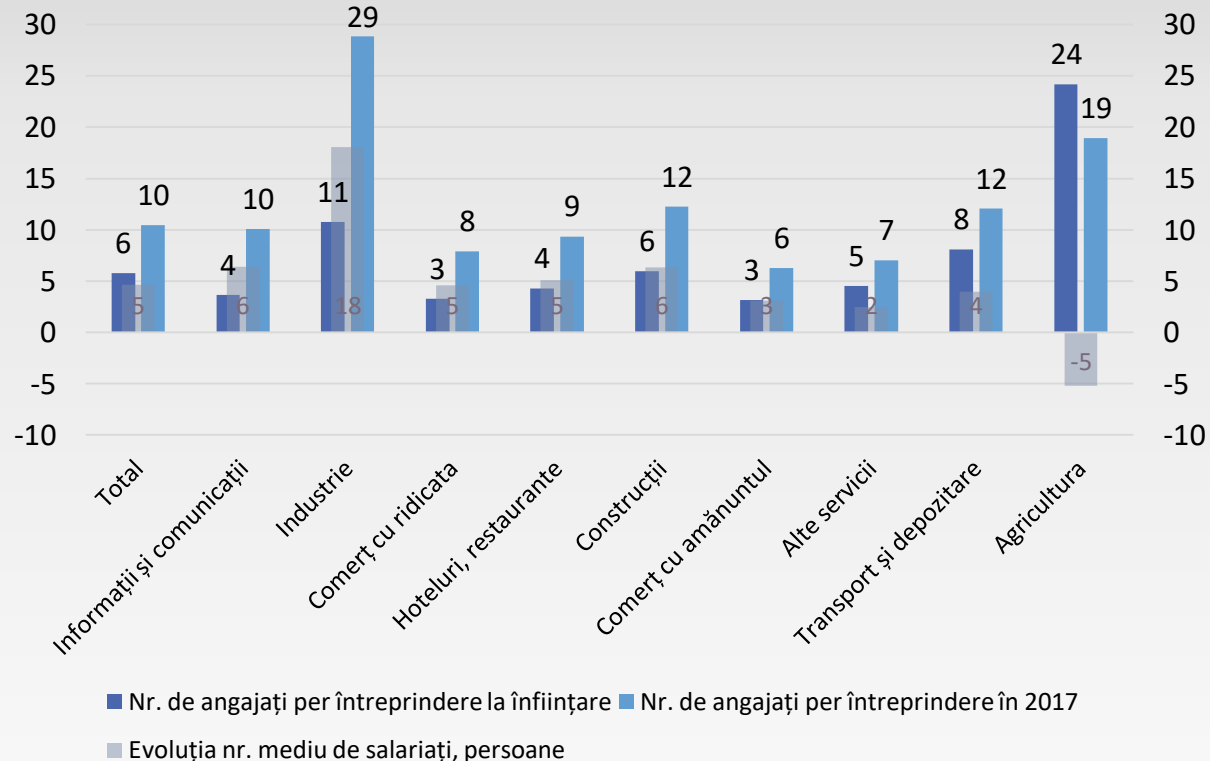
Ponderele femeilor angajate în ramurile economiei, după sexul antreprenorului, %

Salariații

Femeile încep activitatea de antreprenorat de la afaceri mai mici decât bărbații, fapt ce reprezintă punctul de pornire a diferențelor de gen care se manifestă ulterior în activitatea de antreprenorat

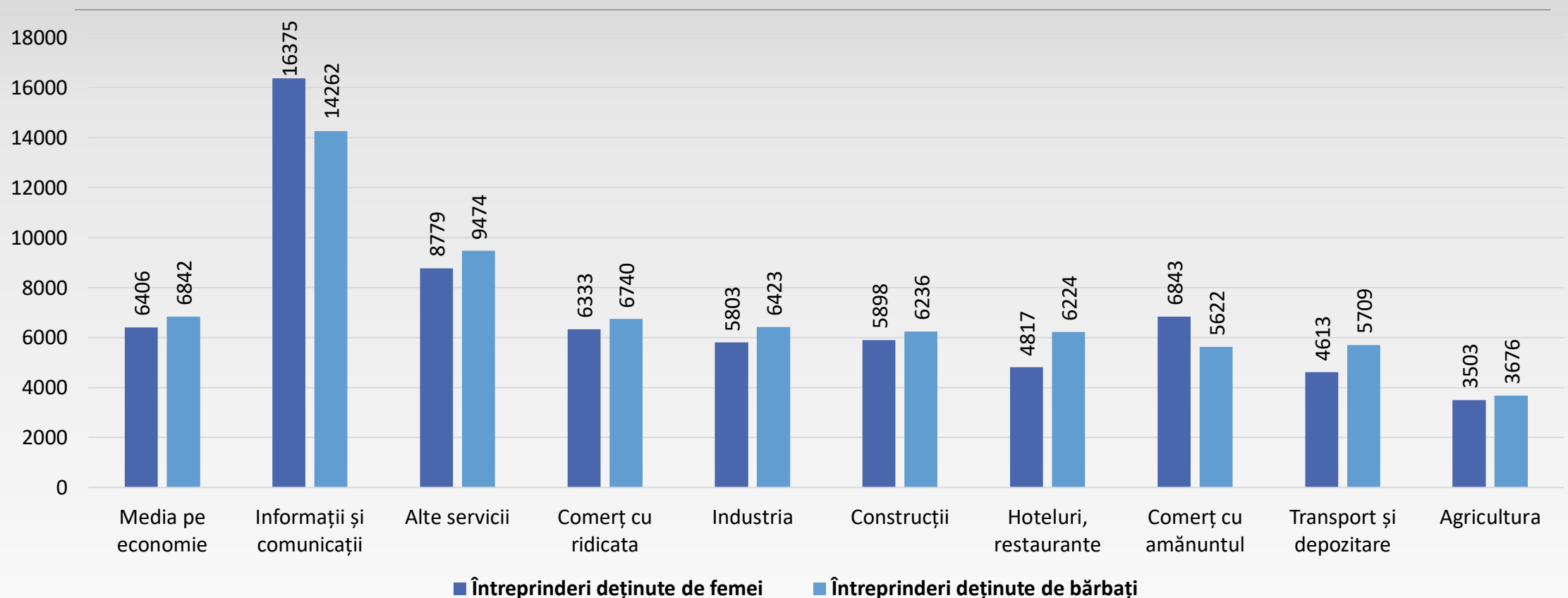
Evoluția mărimii medii a întreprinderii de la înființare până în 2017, după sexul antreprenorului, salariați per întreprindere

Evoluția numărului mediu de salariați în întreprinderile din ramurile economiei naționale, de la înființare până în 2017, salariați per întreprindere

Remunerarea salariaților

În medie, femeile antreprenoare oferă salarii mai mici angajaților decât bărbații antreprenori

CAPITOLUL 5:

Dezvoltarea afacerilor

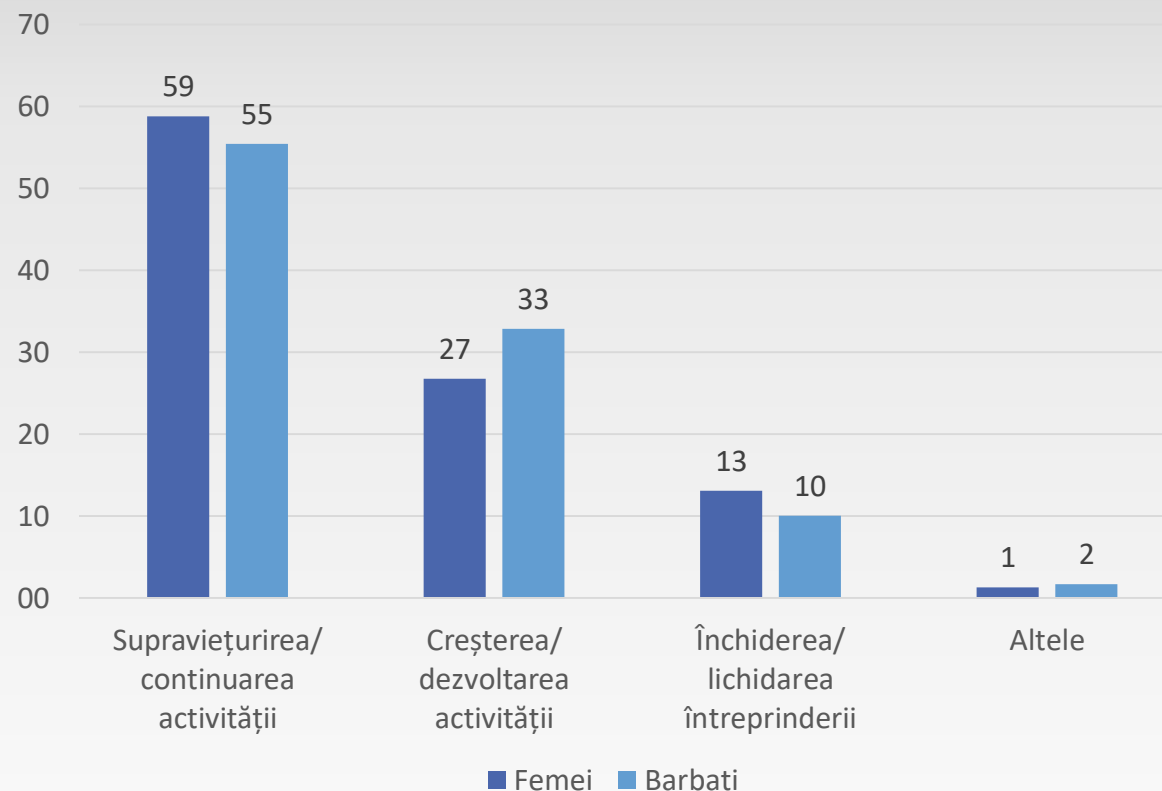
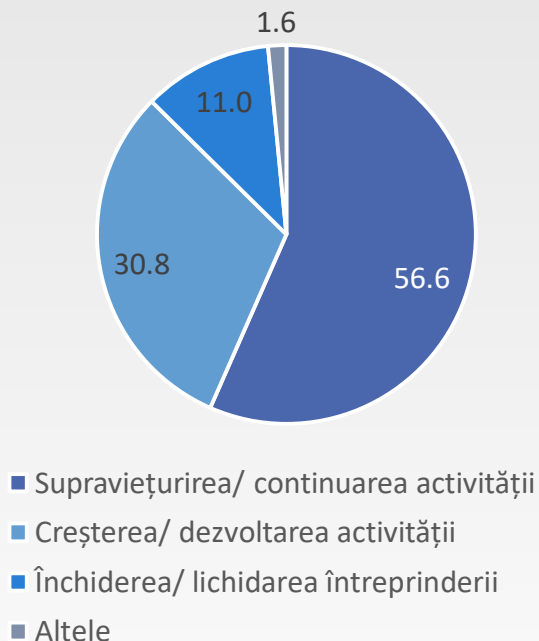

Obiectivele de viitor ale antreprenorilor

În viitor, majoritatea antreprenorilor (57%) sunt predispuși să continue activitatea întreprinderii, iar circa 1/3 au stabilite chiar obiective de creștere și dezvoltare a afacerii

Care sunt planurile în următorii 2 ani cu referire la activitatea întreprinderii/afacerii?

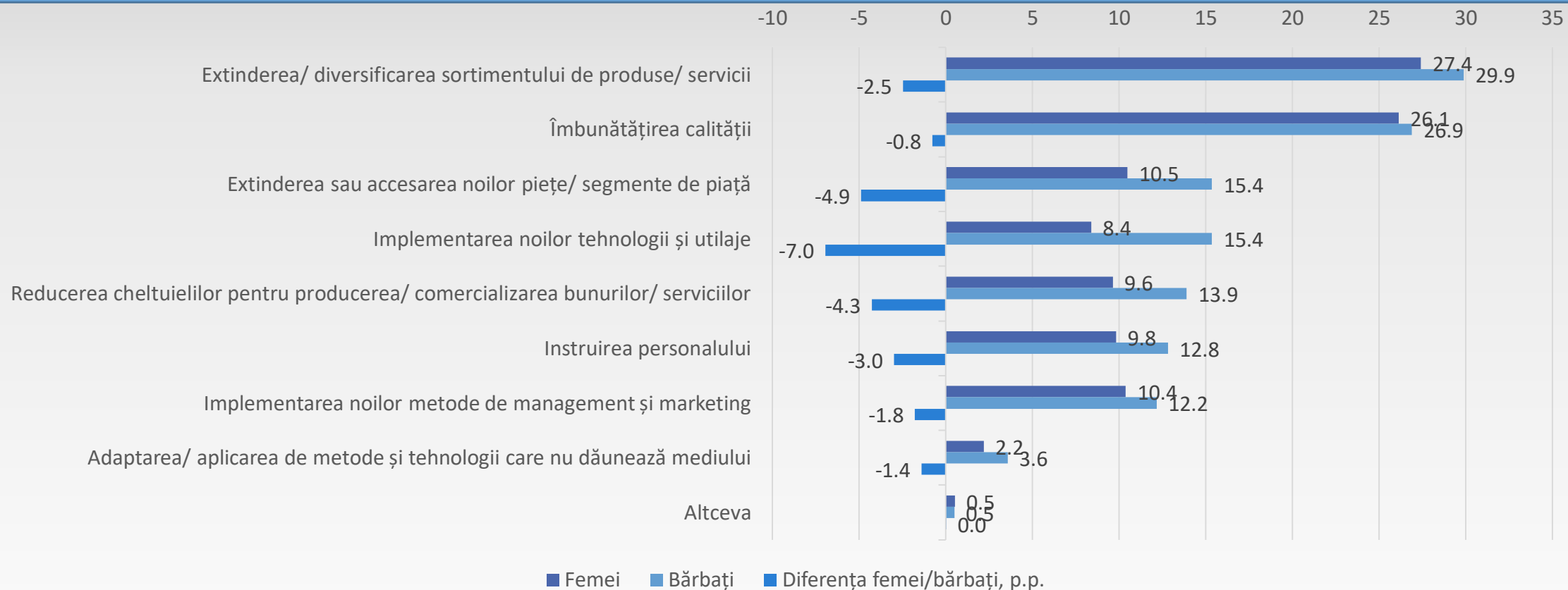

Planurile antreprenorilor pentru următorii 2 ani, %

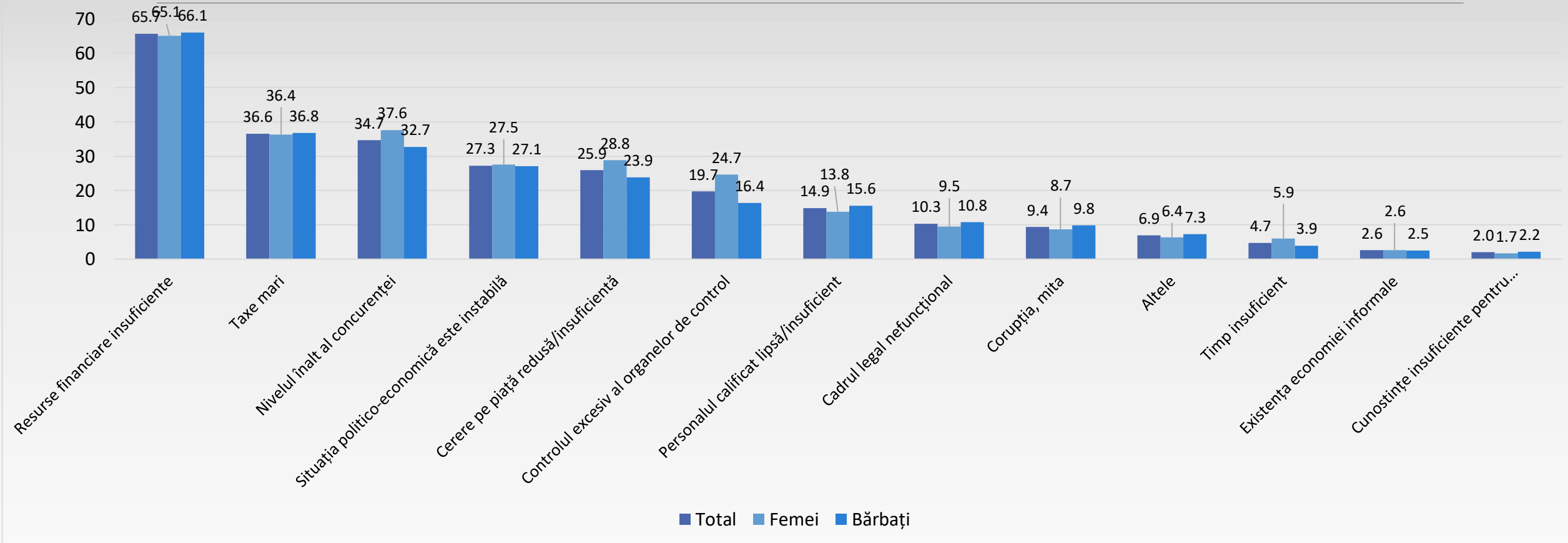
Obiectivele de viitor ale antreprenorilor

În întreprinderile deținute de femei, măsurile de dezvoltare a afacerilor sunt mai puțin prezente decât în întreprinderile deținute de bărbați

Măsurile planificate de antreprenori pentru dezvoltarea întreprinderii după sexul antreprenorului, %

Motivele care descurajează antreprenorii

CAPITOLUL 6:

Mediul de afaceri

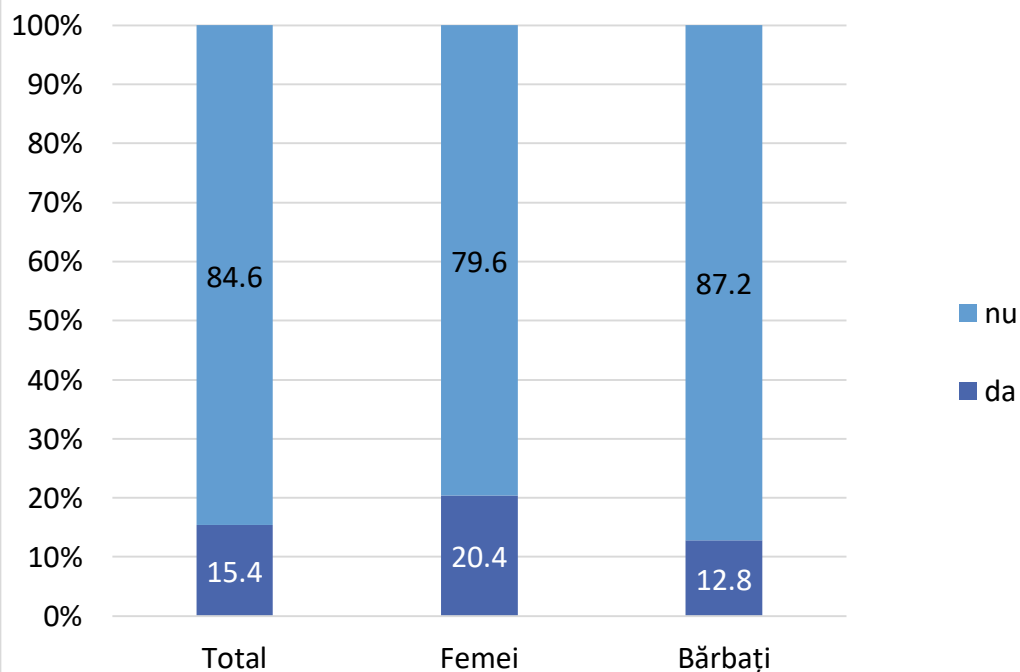

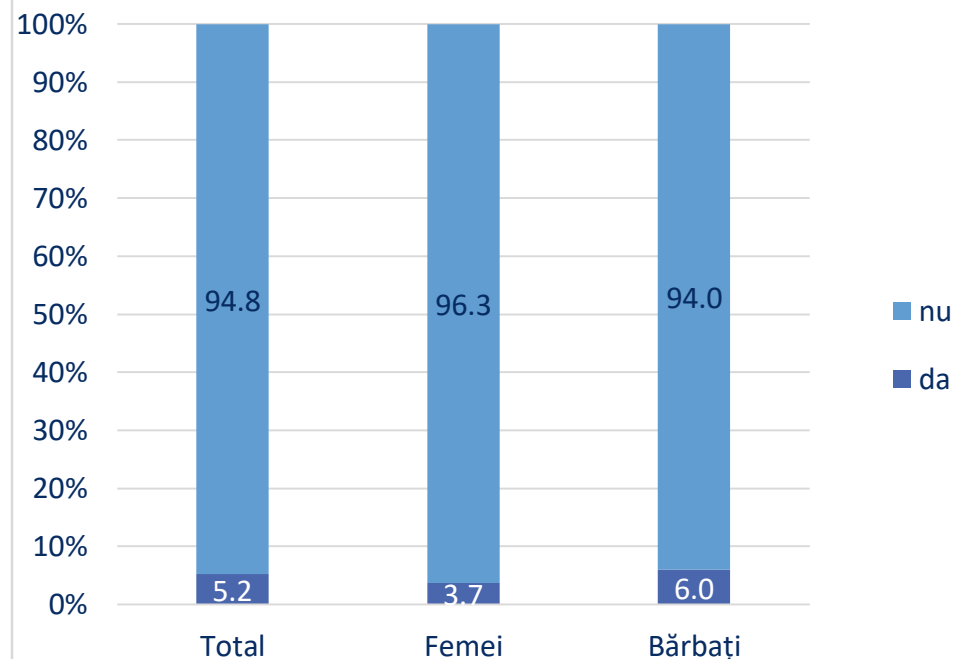
Programe de stat de susținere a antreprenoriatului

Guvernul Republicii Moldova promovează politici active de susținere a activităților de antreprenoriat și de dezvoltare a sectorului IMM. Totuși, nivelul de cunoaștere a programelor de suport a antreprenoriatului feminin printre antreprenori nu este foarte înalt

Cunoașteți careva programe de suport în domeniul antreprenoriatului pentru femei?

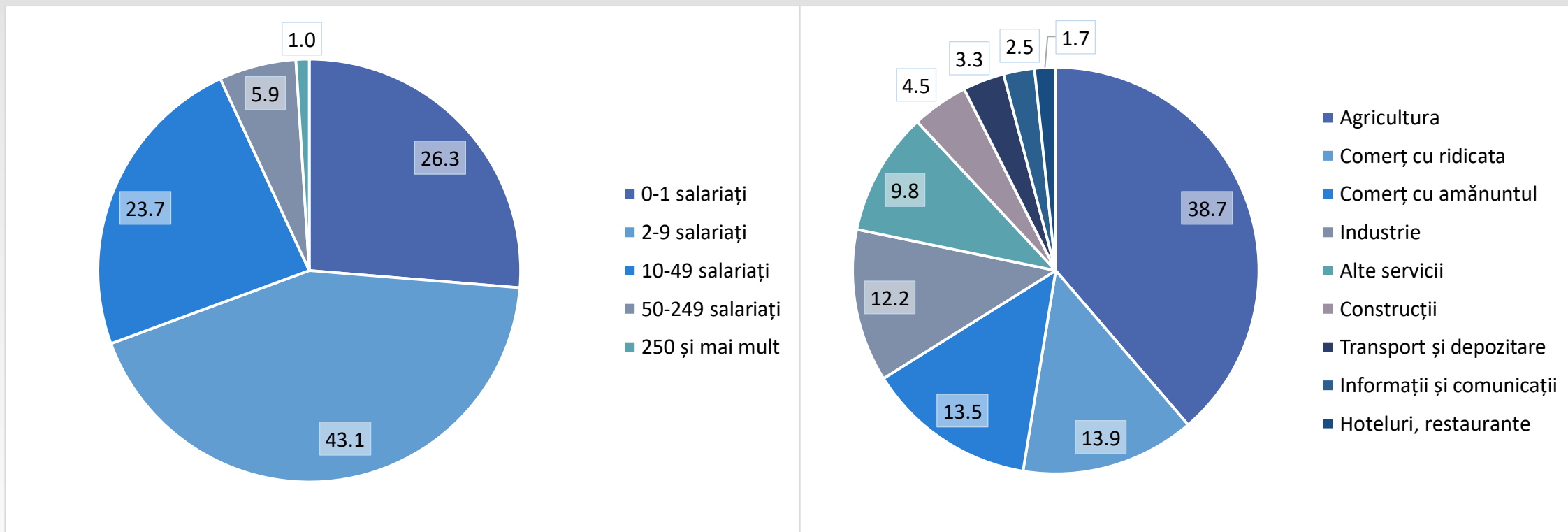

Ați beneficiat de programe de suport din partea statului și altor organizații în domeniul antreprenoriatului?

Programe de stat de susținere a antreprenoriatului

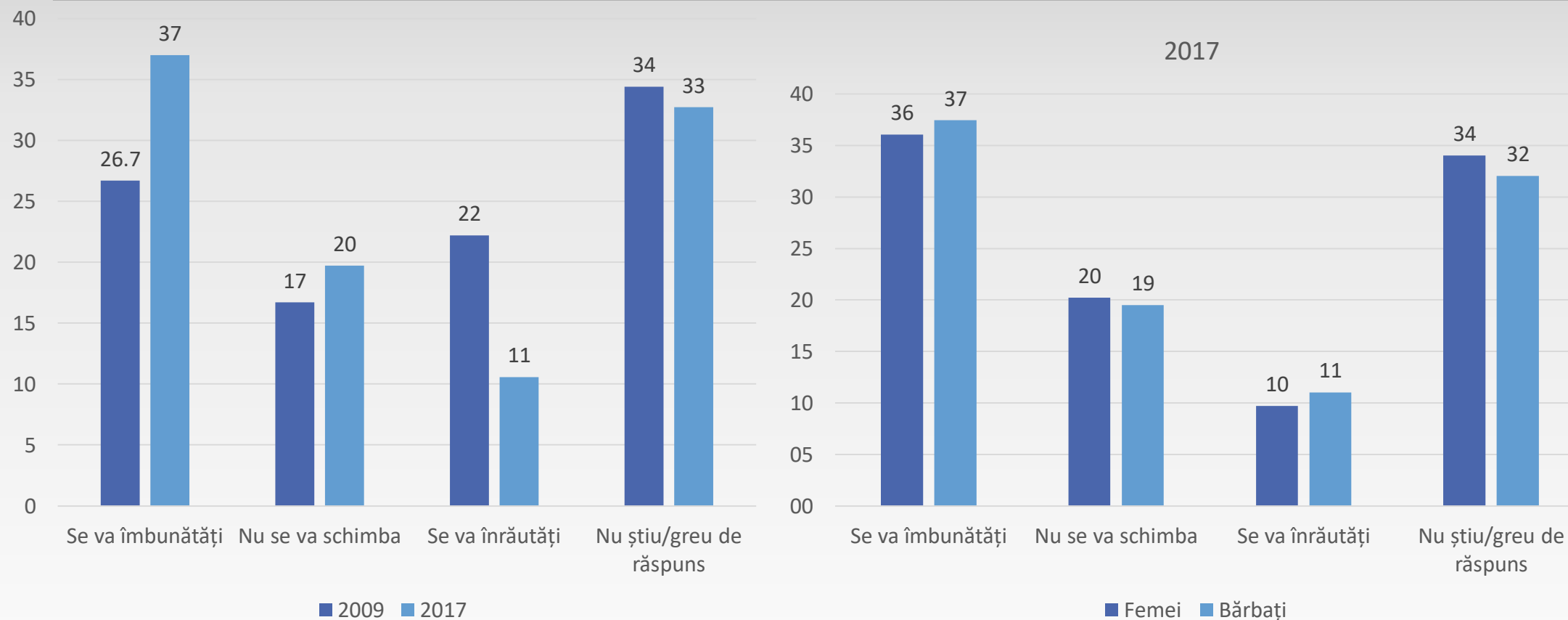
Ajutorul statului și al partenerilor de dezvoltare este orientat în cea mai mare parte spre întreprinderile micro și mici și cele din sectorul agricol

Distribuția întreprinderilor beneficiare de suport din partea statului după mărimea întreprinderii și activitatea economică desfășurată, %

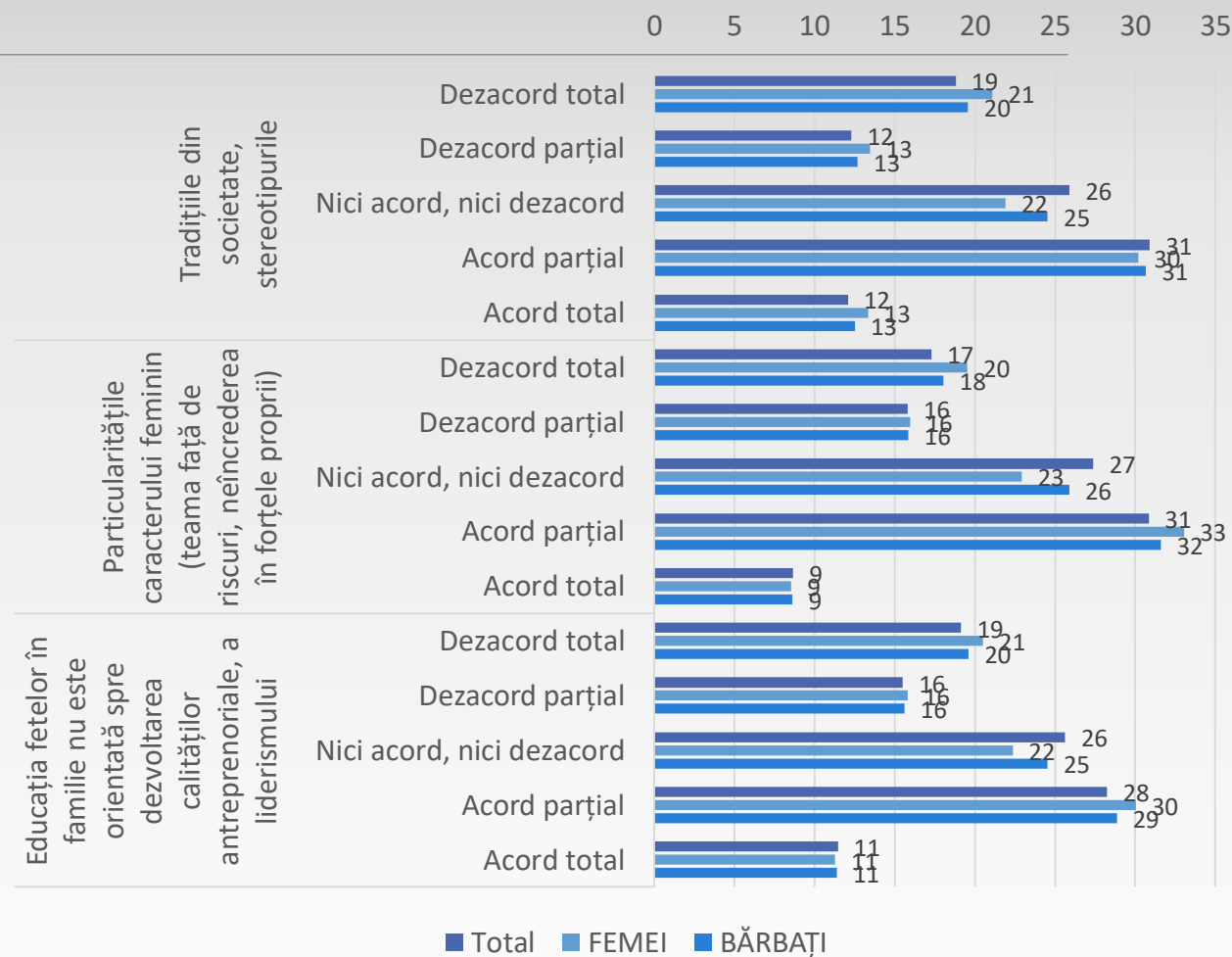
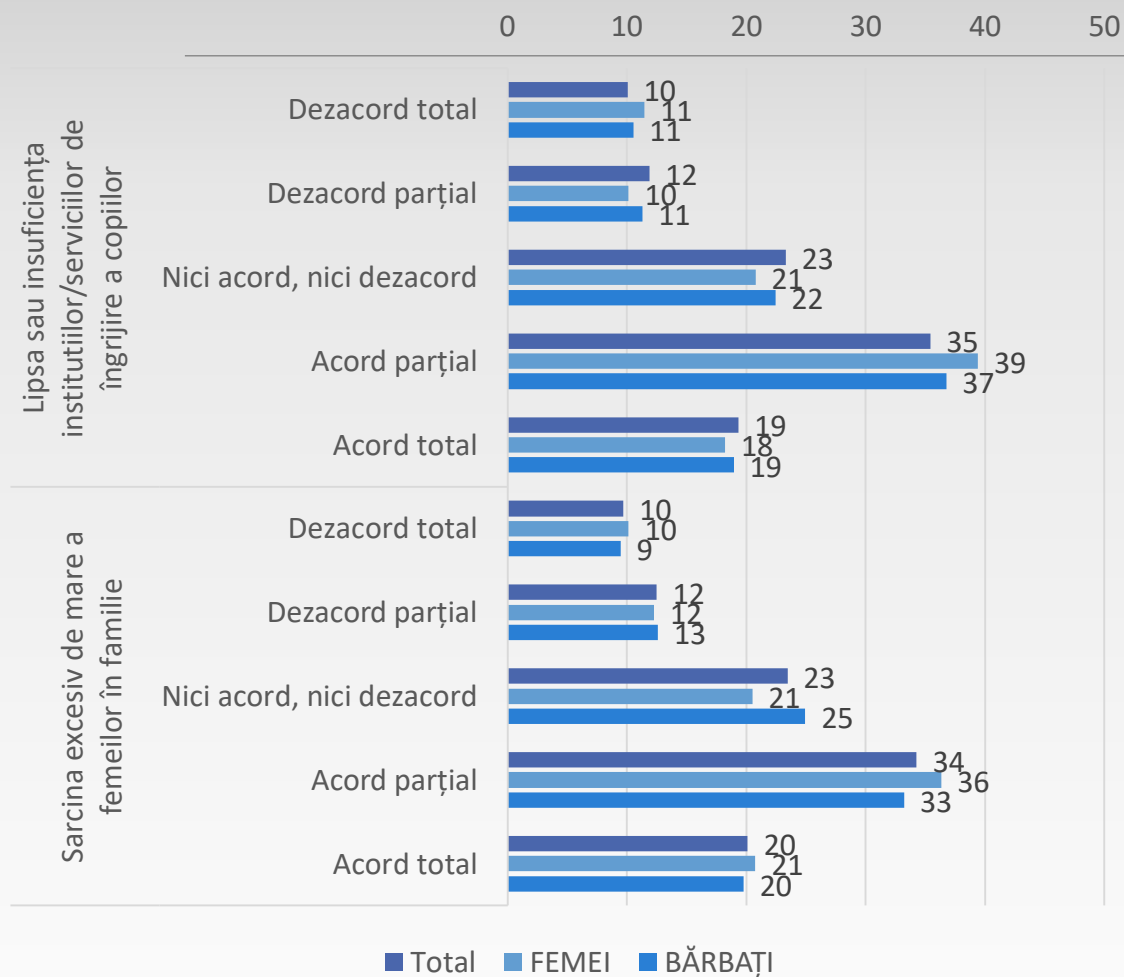
Percepția mediului de afaceri

Percepția antreprenorilor față de mediul de afaceri s-a îmbunătățit

Așteptările antreprenorilor privind activitatea întreprinderii pentru anul viitor, %

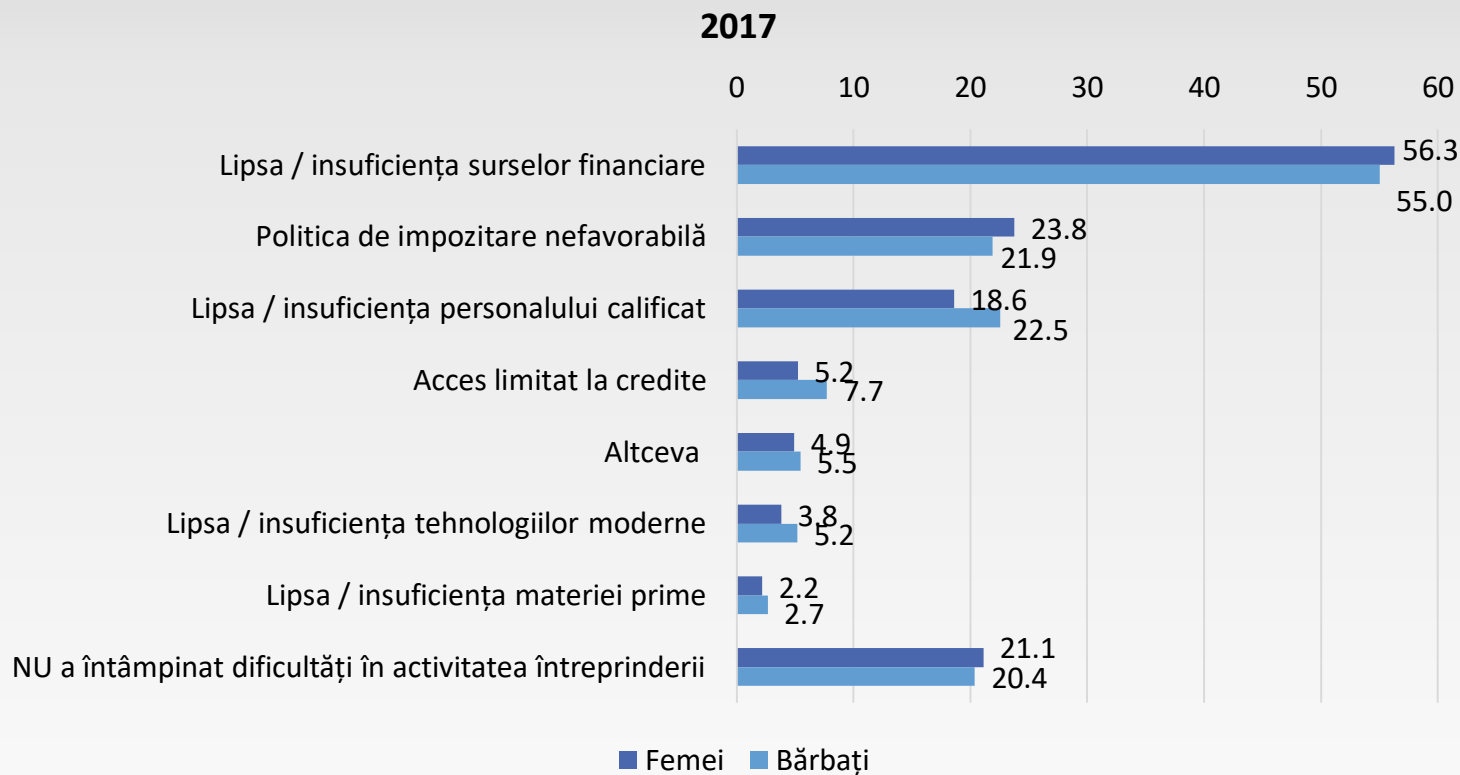
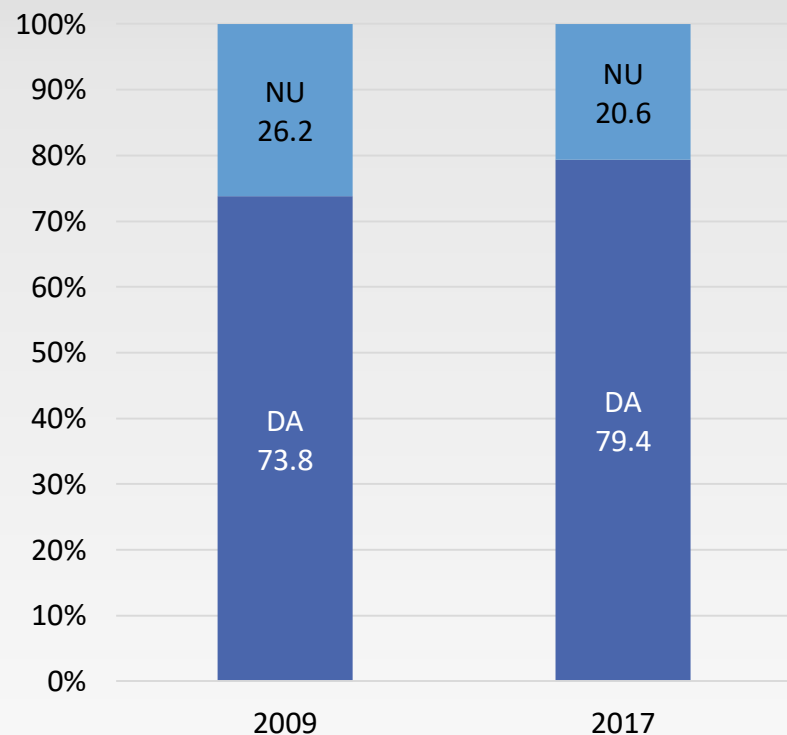
Percepția antreprenorilor față de antreprenoriatul feminin

Factorii ce reprezintă un obstacol în implicarea femeilor în afaceri în opinia antreprenorilor, 2017, %

Obstacole în calea mediului de afaceri

Majoritatea întreprinzătorilor întâmpină dificultăți în activitatea de antreprenoriat (circa 79%), iar în timp ponderea acestora a crescut

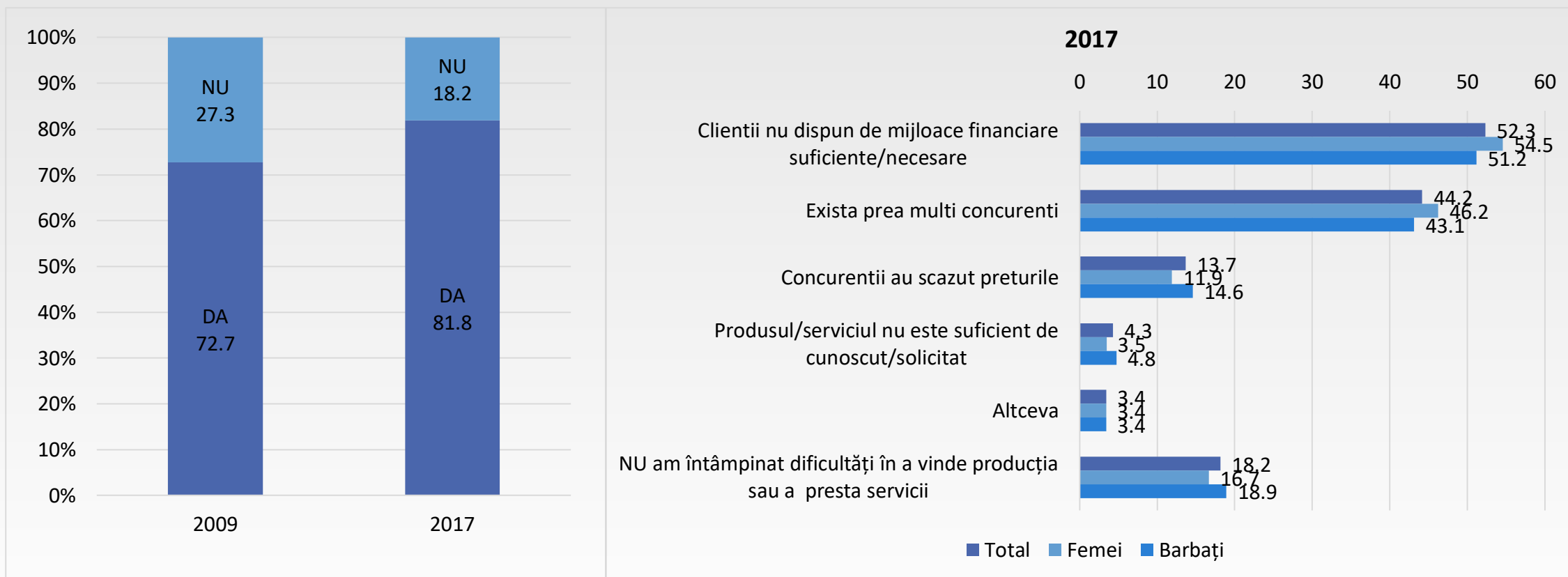

Obstacole în calea mediului de afaceri

Majoritatea antreprenorilor (82%) întâmpină dificultăți în vânzarea bunurilor sau serviciilor, iar în timp ponderea acestora a crescut

A întâmpinat întreprinderea/afacerea dvs. dificultăți în a vinde producția sau a presta servicii?

Antreprenoriatul feminin – concluzii

Situația în antreprenoriatul feminin s-a îmbunătățit:

- Ponderea femeilor antreprenoare a crescut semnificativ în perioada 2009-2017 (cu circa 6,4 p.p.)
- Republica Moldova se aliniaza la nivelul țărilor din regiune în ce privește dimensiunea antreprenoriatului feminin

Constrângeri în calea antreprenoriatului feminin:

- Femeile activează în condiții inegale comparativ cu partenerii lor de sex masculin:
  - femeile inițiază afaceri de aproape 2 ori mai mici decât bărbații
  - surse financiare proprii limitate
  - lipsa gajului
  - acces restrâns la credite, tehnologii informaționale, utilaje și tehnologii moderne, inovații și oportunități educaționale

Antreprenoriatul feminin – totalizări

Factorii care stau la fundamentul inegalităților de gen în activitatea de antreprenariat

- Nivelul scăzut de capital inițial și finanțare bancară;
- Lipsa de timp și dificultățile în concilierea vieții de familie cu viața profesională;
- diferențele în modalitățile de dobândire a întreprinderilor;
- confruntarea cu neîncrederea și descurajarea din partea celor din jur
- stereotipurile sexiste prezente în societate față de femeia de afaceri

Impact:

- femeile antreprenoare sunt mai pesimiste decât bărbații antreprenori în ceea ce privește planurile antreprenoriale de viitor.
- Femeile mai puțin au planificate acțiuni de extindere și diversificare a producției, accesare de noi piețe, introducere de noi tehnologii și utilaje, instruire a personalului, implementare a noilor metode de management și marketing, etc.
- probabilitatea că întreprinderile deținute de femei să dispară este mai înaltă

Antreprenoriatul feminin – totalizări

În pofida tuturor acestor impedimente, odată depășite, femeile demonstrează capacități antreprenoriale înalte, ce aduc numeroase avantaje economice și sociale pentru economia națională:

- Promovarea antreprenoriatului feminin poate contribui la creșterea mai rapidă a numărului locurilor de muncă în economia națională.
- Promovarea antreprenoriatului feminin ar putea contribui la diminuarea diferențelor de gen prezente pe piața muncii, inclusiv în sectoarele puternic masculinizate.
- Antreprenoriatul feminin rămâne o oportunitate nevalorificată care poate contribui mai mult la creșterea economică și poate aduce valoare adăugată înaltă economiei naționale: pot atinge rezultate economico-financiare înalte, participă mult mai activ la activitatea de export, utilizează mai intens facilitățile TIC în activitate.

Orientări de politici

- *Continuarea, dezvoltarea și extinderea programelor de stat orientate spre sprijinirea antreprenoriatului feminin. Ținând cont de resursele bugetare limitate, implicarea asistenței externe în astfel de proiecte este esențială pentru a majora impactul acestora la nivel național. Prioritate în cadrul programelor trebuie să aibă femeile/fetele tinere, participarea cărora în activități de antreprenoriat s-a dovedit a fi mai redusă. Deosebit de importantă este susținerea startului afacerilor lansate de femei, inclusiv finanțarea capitalului inițial, insuficiența căruia cauzează diferențe mari de gen în activitatea de antreprenoriat.*
- *Includerea dimensiunii de gen în politicile naționale din domeniul antreprenoriatului, inclusiv ajustarea acestora la Obiectivele de Dezvoltare Durabilă 2030, în special cele ce țin de asigurarea participării femeilor la viața economică, la posturi de conducere la toate nivelurile de luare a deciziilor. Această recomandare este una relevantă în special la etapa elaborării următorului ciclu de politici în domeniul antreprenoriatului, în viitoarea strategie în domeniul economic (mediu de afaceri, IMM, industrie, comerț etc.), după expirarea celor existente.*
- *Măsuri active de promovare a culturii antreprenoriale în special în rândul femeilor – promovarea programelor de instruire și pregătire profesională pentru femeile antreprenoare și femeile potențial întreprinzătoare. Grupuri țintă ar putea fi femeile cu studii superioare unde există potențial major nevalorificat, precum și casnicele/șomerele care și-au lansat afaceri, în rândul cărora mai mult de jumătate din afaceri se confruntă cu vulnerabilități.*
- *Îmbunătățirea disponibilității datelor statistice privind antreprenoriatul dezagregate pe sexe, producerea lor în mod sistematic și asigurarea accesului utilizatorilor la acestea.*

Orientări de politici

Stimularea gândirii antreprenoriale trebuie să fie o prioritate în politicile statului. Educația antreprenorială trebuie să înceapă de la vârste fragede atunci când se formează mentalitățile, prin implicarea mai multor actori: instituții de învățământ, cadre didactice, companii private, familia. Introducerea în școli a unei discipline ce ține de educația antreprenorială este necesară pentru a dezvolta atitudinile, abilitățile și cunoștințele în ceea ce privește comportamentul antreprenorial de succes. Aceste măsuri vor ajuta tânăra generație să devină independentă și inovatoare, să-și asume riscuri, să accepte provocări și să caute soluții creative.

Evidențierea modelelor feminine în antreprenoriat și oferirea unei vizibilități acestor femei, ce reprezintă o modalitate importantă de a determina un număr mai mare de femei să se avânte în antreprenoriat

Antreprenoriatul în rândul tinerilor necesită a fi susținut.

Implementarea în continuare a programelor de stat, a partenerilor de dezvoltare de susținere a tinerilor în activitățile de antreprenoriat

Oferirea cursurilor de educație antreprenorială imediat în perioada următoare absolvirii unei instituții educaționale

Orientări de politici

Dificultățile în concilierea vieții de familie cu viața profesională necesită a fi înlăturate, iar responsabilitățile familiale – distribuite echitabil.

Sensibilizarea societății despre dreptul egal al părinților privind acordarea concediului de îngrijire a copilului, despre principiul egalității în onorarea responsabilităților și obligațiilor din viața de familie.

Dezvoltarea serviciilor de îngrijire a copiilor preșcolari, a serviciilor de creșă, inclusiv în cadrul companiilor private.

Acordarea unor stimulente pentru întreprinderile care oferă flexibilitate în programul de lucru și la locul de muncă.

Orientări de politici

Accesul la finanțe

Elaborarea unui document vizionar de planificare strategică care să fie în sinergie cu viziunea Strategiei Naționale de Dezvoltare "Moldova 2030", care să asigure o continuitate a priorităților existente, precum și să includă elemente noi cum ar fi viziunea de dezvoltare a sectorului bancar care reprezintă elementul central în realizarea obiectivului de asigurare a accesului la finanțe.

Continuarea programelor și instrumentelor (FGC) orientate spre ușurarea accesului la diferite surse de finanțare, care să includă finanțare sub formă de împrumuturi, sub formă de subvenții guvernamentale, granturi, garanții etc.

Facilitarea accesului la finanțare pentru femeile antreprenoare, prin crearea și dezvoltarea unor produse de finanțare cu dobândă subvenționată, respectiv credite avantajoase destinate femeilor care vor să-și dezvolte afacerea

Dezvoltarea și implementarea programelor de educație financiară. Grupurile țintă relevate sunt femeile antreprenoare ce dețin companii micro, în rândul cărora se înregistrează cele mai înalte rate de refuz a creditării, inclusiv datorită lipsei actelor necesare la dosar

Mai detaliat în studiu...

Mulțumesc pentru atenție!

